

de Proosdijkoerier

JAARGANG 32 | NUMMER 4 | DECEMBER 2016

HET GEMEENTEWAPEN EN DE AMBTSKETEN

KOMEN DE PROOSDIJLANDEN STRAKS WEER TERUG?

DE MENNONIETENBUURT

ADVERTENTIEPAGINA BINNENZIJDE OMSLAG
IN BEZIT VAN AVANTI

Redactioneel voorwoord

door Jaap Meulstee

In de overgangperiode van de oude naar de nieuwe voorzitter neemt uw redactie de gelegenheid te baat om enkele mededelingen te doen.

Het betreft drie zaken:

- onze jaarvergadering, onlangs gehouden in Wilnis;
- onze verhuizing vorige maand vorm gegeven in Mijdrecht en
- de toenadering tot Uithoorn/De Kwakel.

Aangaande dit laatste: wij wensen de begunstigers van de Stichting Oud Uithoorn/ De Kwakel veel leesplezier met deze en alle nog volgende Proosdijkoeriers. Met het toetreden van Chris Woerden tot ons schrijverscollectief is een extra dimensie ontstaan in de verhalen die we publiceren over de Proosdijlanden. Een gebied dat zich dus niet beperkt tot het grondgebied van onze gemeente, maar ook ligt aan 'de overzijde van de Amstel'. Ons kwartaalblad garandeert al enkele tientallen jaren een rijke diversiteit aan historisch verantwoorde verhalen over onze regio. Het is ons voornemen deze verhalen nog vaak en voor langere tijd te verzorgen.

UIT ONZE JAARVERGADERING

Uit ons bestuur namen afscheid: de heren H. van Dreumel (Mijdrecht) en H. Hoefkens (Wilnis) en mevrouw. M.J. van Bunningen (Mijdrecht). Als nieuw bestuurslid voor de post Monumenten is gekozen

mevrouw. W. Dijkxhoorn (Mijdrecht).

De heer J. Meulstee (Vinkeveen) trad af als voorzitter. Hij gaat binnen het bestuur verder met de portefeuille Redactie (Proosdijkoerier, nieuwsbrief en website). In de functie van voorzitter is de heer Rob Blans (Mijdrecht, foto) benoemd.

HUISVESTING VERENIGING

In de maand november zijn nogal wat vrijwilligers binnen onze vereniging actief geweest om de verhuizing van Vinkeveen naar Mijdrecht vorm te geven. Een niet geringe klus, gezien ook de hoeveelheid materiaal, die van de ene Oudheidkamer naar de andere is overgebracht. Maar het is met inzet van velen, waarvoor onze hartelijke dank, prima gelukt. De nieuwe ruimte aan de Croonstadlaan 4a (eerste verdieping) geeft de mogelijkheid aan alle werkgroepen, om zich nog beter te manifesteren: archeologie, documentatie, genealogie en PR hebben zo hun eigen stellingen. Er is een ruime vergaderruimte en een bescheiden eigen keukentje. Voorwaar een enorme vooruitgang.

In januari nemen we de ruimte officieel in gebruik. Op 27 januari is een officiële opening voor genodigden. Op 28 en 29 januari houden we open huis voor een ieder die belangstellend is. U kunt een uitnodiging hiervoor tegemoet zien via onze digitale nieuwsbrief en in de regionale bladen. ■

PRETTIGE FEESTDAGEN EN EEN GELUKKIG NIEUWJAAR

Bij de voorplaat

Een nieuw gemeentewapen, een nieuwe abtsketen. In deze Proosdijkoerier vertelt Piet van Buul, mede op basis van informatie van Fred de Wit, over de historische achtergronden van het ook in de regionale pers zo uitgebreid beschreven wapen. Een rijk geïllustreerd artikel dat u net als de overige artikelen weer met veel plezier zult lezen. De afbeeldingen van de oorspronkelijke gemeentewapens zijn ter beschikking gesteld door het Regionaal Historisch Centrum en de foto's van de oude ambtsketens en penningen zijn van Henk Butink.

Reactie

In ons vorige nummer reageerde Henk Immerzeel op de in het juninummer geplaatste schoolfoto. De moeder van John Visser, mevrouw M.M. Visser-Posdijk (nr. 64 op de foto) kende nog twee namen: 45. Annie van Tol en 66. Joke Twisk.

Van mevrouw Corrie van der Plas-Posdijk (Mijdrecht) kregen we eveneens een aanvulling hierop. Zij schrijft: *"Ik kende deze foto niet en vind het dus erg leuk om de foto te zien. De foto is van de Openbare school aan de Kerkstraat in Mijdrecht, van naar schatting 1946 of 1947. Deze school is per 1 januari 1948 Hervormde school geworden. Zoals Henk Immerzeel al meldde, klopt de nummering linksboven niet helemaal. Hierbij enkele verbeteringen en aanvullingen, verkregen door met een paar oud-leerlingen te overleggen: 13 Jaap Ekris, 14 Jan van de Brink?, 15 Lees van der Lee, 16 Henk Immerzeel, 17 Henk Gille, 18 Jan Spijker, 19 Jaap van der Hoven, 20 Jan Verburg, 21 Jopie Vlastuin, 22 Tinie Postma, 23 Wijna van Tol, 38 Henny de Liefde, 45 Annie van Tol, 55 mevrouw de Liefde, 62 Gerrie Fokker en 66 Joke Twisk"*

Digitale nieuwsbrief

Met enige regelmaat geven we een digitale nieuwsbrief uit. Elke maand proberen we u via dit bulletin op de hoogte te stellen van de laatste nieuwtjes aangaande onze vereniging en de regionale historie. Ontvangt u deze nieuwsbrief nog niet? Jammer, want de laatste actualiteiten en nieuwtjes plaatsen we niet meer in de Proosdijkoerier. Dus wilt u - net als ruim negenhonderd andere betrokkenen - toch goed op de hoogte blijven? Meld u dan eenvoudig aan door uw naam en e-mailadres in te vullen op de homepage van de website van de historische vereniging. U ontvangt dan ook regelmatig de nieuwsbrief. **Zie ook onze website: www.proosdijlanden.nl**

In deze Proosdijkoerier

- 131 Redactioneel voorwoord
- 132 Bij de voorplaat | In deze Proosdijkoerier
- 133 Het gemeentewapen en de abtsketen
- 140 De Amstel en zo voort ... [deel 2]
- 144 Komen de Proosdijlanden straks weer terug?
- 148 De Ronde Venen en de A2
- 151 Bozenhoven ter hoogte van de rotonde, toen en nu
- 154 De Mennonietenbuurt
- 162 Een compilatie van Nieuwtjes en Weetjes uit Oma's tijd
- 164 Vinkeveen na 1945 [2]
- 169 Nieuwe leden

Het gemeentewapen en de ambtsketen

door Piet van Buul

Toen per 1 januari 2011 de gemeenten De Ronde Venen en Abcoude (inclusief Baambrugge) werden samengevoegd ontstond in de gemeenteraad een discussie over de vraag of de nieuwe gemeente een nieuw gemeentewapen moest laten ontwerpen alsmede een nieuwe ambtsketen. In de raadsvergadering van april 2011 heeft de raad met een kleine meerderheid van stemmen besloten om geen nieuw gemeentewapen en ambtsketen aan te schaffen en het bestaande gemeentewapen van de oude gemeente De Ronde Venen te handhaven. Daarmee werd de voormalige gemeente Abcoude een aanduiding in het gemeentewapen onthouden. Het gloedvolle betoog van burgemeester Marianne Burgman voor een nieuw gemeentewapen mocht niet baten. Gehoord de discussie in de raad bestaat de indruk dat men bij de gemeenteraad onvoldoende op de hoogte was van de status van een gemeentewapen en had men geen idee over de functie van het dragen van een ambtsketen door de burgemeester.

Na vijf jaar heeft burgemeester Maarten Divendal een nieuwe poging ondernomen. Hij slaagde er ditmaal wel in om de raad te overtuigen van het belang om als gemeente te beschikken over een gemeentewapen. Inmiddels is er een nieuw wapen ontworpen en hebben drie plaatselijke juweliers een nieuwe ambtsketen vervaardigd. Daarin is het nieuwe wapen verwerkt. Het nieuwe gemeentewapen en de nieuwe ambtsketen worden rond de jaarwisseling 2016/2017 gepresenteerd. Reden voor de Proosdijkoerier om nog eens in de historie te duiken.

Gemeentewapen

Het gebruik van gemeentewapens was in de middeleeuwen algemeen gebruik. Ten tijde van de Franse Tijd (1795-1813) werd het gebruik van een wapen afgekeurd, want dat paste niet bij het gelijkheidsbeginsel in de leuze van de Franse Revolutie: "Vrijheid, gelijkheid en broederschap". Na het vertrek van de Fransen in 1813 riep koning Willem I steden en dorpen op hun wapen te herbevestigen of een nieuw wapen aan te vragen. Dat moest worden goedgekeurd door de Hoge Raad van Adel, die in 1814 door Willem I is ingesteld en die nog steeds bestaat. Het merendeel van de toenmalige gemeenten voldeed aan de oproep van de koning. Slechts enkele gemeenten in onze regio hadden geen wapen. Sommige heerlijkheden hadden er van oudsher wel een, maar lieten dat nooit officieel bevestigen nadat ze een gemeente waren geworden.

DE WAPENS IN ONZE REGIO

In de Vechtstreek en De Ronde Venen-Abcoude zijn veel gemeentewapens te herleiden naar families, die een grote rol hebben gespeeld in het bestuur van de gemeente. Het (Andreas)kruis van de familie van A(e)mstel vinden we terug in de wapens van Waverveen, Kockengen en Breukelen-Nijenrode. De zuilen van de familie Van Zuylen vonden hun weg naar de wapens van Abcoude, Zuilen en Tienhoven. Verwijzing naar kloosters of kerkelijke instanties vinden we bij de sleutels van Sint Pieter op de wapens van Abcoude-Proosdij en Breukelen en het Lam Gods op dat van Mijdrecht. Van sommige afbeeldingen op andere wapens is de oorsprong onduidelijk, zoals de varkens of everzwijnen op de wapens van Wilnis en Maarsseveen. Ook is niet duidelijk of op het wapen van Wilnis een slang of een paling is afgebeeld. De officiële lezing gaat uit van een slang.

Wapen van
Abcoude
Baambrugge
[1820]

Wapen van
Mijdrecht
[1816]

Wapen van
Mijdrecht
[1946]

Wapen van
Vinkeveen
[1816]

Wapen van
Waverveen
[1816]

DE OORSPRONKELIJKE GEMEENTEWAPENS

Het wapen van **Abcoude Baambrugge** dateert van 20 februari 1816. Oorspronkelijk was dit het wapen van de gemeente Baambrugge. Op een rode ondergrond staan drie zilveren zuilen afgebeeld, afgeleid van het wapen van de familie Van Zuylen. De banden van de familie gaan terug tot het laatste kwart van de dertiende eeuw toen Zweeder van Zuylen zich heer van Abcoude ging noemen.

Abcoude-Proostdij hanteerde een wapen met twee gekruiste sleutels, afgeleid van het wapen van St. Pieter in Utrecht. Dit wapen is nooit officieel toegekend. In 1941 werden Abcoude-Proostdij en Abcoude Baambrugge samengevoegd en in augustus 1948 kreeg Abcoude een wapen waarin de drie zuilen en de gekruiste sleutels werden opgenomen.

Het wapen van **Mijdrecht** is vastgesteld bij besluit van 20 februari 1816. Daarop staat het Lam Gods afgebeeld. De Latijnse naam is 'Agnus Dei', maar in de officiële omschrijving is het abusievelijk 'Magnus Dei' genoemd. Het Lam Gods verwijst naar het kapittel van St. Jan in Utrecht, dat van 1085 tot 1811 het bewind voerde in Mijdrecht.⁽¹⁾ In 1946 vroeg de gemeente een nieuwe afbeelding aan omdat er fouten zaten in zowel de afbeelding als de omschrijving van het oorspronkelijke wapen. In de loop van de tijd is de positie van het lam en het vaandel nog enkele keren gewijzigd.

Op het wapen van **Vinkeveen**, dat eveneens in 1816 is vastgesteld, vinden we een gouden vink en drie zwarte turven. Over de vink bestaat nog steeds verwarring. In Vinkeveen heeft de turfwinning een belangrijke rol gespeeld. Er was een lichte turfsoort die 'vink' werd genoemd. Onduidelijk is hoe de combinatie van de vogel en de turven op het wapen terecht is gekomen.

Op het wapen van **Waverveen** - ook uit 1816 - staat op een rode (keel) achtergrond een gouden band met daarop twee Andreaskruisen. Die zijn waarschijnlijk afgeleid van het wapen van Jan van Persijn, de heer van Waterland en Aemstelle. Hij was van 1280-1282 Heer van Amsterdam. Ook Amsterdam, Amstelveen en Ouder-Amstel hebben de Andreaskruisen in hun wapen. In 1841 werden de gemeenten Vinkeveen

(1) Noot van de redactie (betreffende omschrijving wapen Mijdrecht op pag. 134).

Na de reformatie in de 16e eeuw kenden de Staten van Utrecht zichzelf het benoemingsrecht toe van de dat amt. In 1811 werden de Utrechtse kapittels door toedoen van Napoleon Bonaparte opgeheven.

en Waverveen samengevoegd. Aanvankelijk voerde de gemeente het wapen van **Vinkeveen**. Pas in 1972 kwam er een nieuw wapen. De onderste helft bevatte de drie gestapelde turven en in de bovenste helft staan links de vink van Vinkeveen en rechts de Andreaskruisen van Waverveen.

Het wapen van **Wilnis** is vastgesteld bij besluit van 11 september 1816. Het bevat drie bomen op een terras met tussen de bomen een slang en een varken. Over de oorsprong of achtergrond zijn geen officiële stukken bekend. Algemeen wordt aangenomen dat de bomen, de slang en het varken of wild zwijn een uitbeelding zijn van 'wildernis' waaruit de naam 'Wilnis' zou zijn ontstaan.

De heerlijkheid **Oudhuizen** voerde hetzelfde wapen maar zonder het varken. Het wapen is nooit officieel door de Hoge Raad van Adel goedgekeurd. Die had namelijk bezwaren en toen men er goed en wel uit was, was inmiddels de heerlijkheid bij Wilnis ondergebracht.

Voor de nieuwe gemeente **De Ronde Venen** werden in 1989 de slang van Wilnis, de vink van Vinkeveen en het Lam Gods van Mijdrecht samengevoegd.

HET NIEUWE GEMEENTEWAPEN VAN DE RONDE VENEN

Nadat in 1868 een groot aantal waterschappen in deze regio fuseerde tot het 'Grootwaterschap der Ronde Veenen', werd het in 1924 hernoemd tot 'Grootwaterschap De Ring der Ronde Venen'. Het kreeg ook een eigen wapen. In dat wapen herkennen we het Mijdrechtse Lam Gods, de drie bomen van Wilnis, de vink van Vinkeveen en de drie zuilen van Abcoude Baambrugge. Dit wapen leverde de inspiratie op voor het nieuwe wapen van de huidige gemeente De Ronde Venen. Op het blazoen van het wapenschild staan de verschillende elementen van de oude gemeentewapens. In het schildhoofd staat het Lam Gods van het wapen van Mijdrecht. De vink in de schildvoet komt uit het wapen van Vinkeveen, de slang komt uit dat van Wilnis. De sleutels komen uit het wapen van Abcoude-Proosdij en de zuilen uit het wapen van Abcoude Baambrugge. Het schild wordt gedekt door een gouden kroon van drie bladen en twee parels.

Wapen van
Vinkeveen en
Waverveen
[1972]

Wapen van
Wilnis
[1816]

Wapen van
De Ronde Venen
[1989]

Wapen van
het Grootwaterschap
De Ring der Ronde
Venen [1924]

Wapen van
De Ronde Venen
[2016]

De ambtsketen

Wanneer de burgemeester de raadsvergadering voorzigt draagt hij of zij een keten met een ambtspenning als "het teken van zijn of haar waardigheid". Het is een symbool van gezag waarvan de geschiedenis teruggaat tot in de Romeinse tijd. Niet alleen de wereldlijke gezagsdragers dragen een symbool van hun waardigheid, maar ook geestelijke gezagsdragers gebruikten dergelijke uitingen zoals de bisschopsstaf, de mijter en de pauselijke tiara. Tot 1824 was er over de waardigheidstekenen van de burgemeesters niets officieel geregeld. Wel zien we vóór die tijd burgemeesters op schilderijen afgebeeld in een speciaal tenue en vaak ook met een keten, maar dat was dan meestal een ordeteken. In de Napoleontische tijd werden onderscheidingstekenen kwistig rondgedeeld. De Franse keizer probeerde hiermee vele mensen aan zich te binden.

Toen in 1813 ons land zijn vrijheid terugkreeg, greep koning Willem I eveneens naar deze symboliek. Het volk diende zich weer bewust te worden van de waarde van de diverse ambten met als gevolg dat bij Koninklijk Besluit van 1824 de burgemeesters van de grote steden de verplichting kregen opgelegd om een ambtskostuum te dragen. Voor dorpen en kleine gehuchten was dit te kostbaar. Vandaar dat een jaar later bepaald werd dat de burgemeesters een ambtsketen konden dragen. In het reglement staat: *"Burgemeesters en assessoren zijn bevoegd, om in de uitoefening van hunne bediening, een onderscheidend teken van hunne waardigheid te dragen, hetwelk bestaan zal in eenen penning, waarop aan de eene zijde het wapen van het rijk en aan de andere de naam van de gemeente is gegrift. Deze penning zal aan een breed oranje lint om de hals gedragen worden."* Waarschijnlijk zijn er weinig van deze penningen aangeschaft omdat er toen nog geen sprake was van een verplichting.

DE AMBTSKETENS WORDEN VERPLICHT

In 1852 ontwierp Thorbecke, als minister van binnenlandse zaken, een Koninklijk Besluit waarin werd vastgelegd dat de onderscheidingstekenen van de burgemeesters door de koning moesten worden vastgesteld. Tevens werd bepaald bij welke gelegenheden deze moesten worden gedragen. Van tevoren had hij hierover de commissarissen van de provincies gepolst en de meerderheid had zich uitgesproken voor een penning. Een minderheid gaf echter de voorkeur

aan een sjerp zoals in België, Frankrijk, Luxemburg en Italië nu nog gedragen wordt. Verschil van mening ontstond er over de vraag of de penning van koper of zilver zou moeten zijn en of de penning zou moeten worden opgehangen aan een keten of een lint. Wanneer men de voorkeur zou geven aan een zilveren keten dan zou deze duurder uitvallen dan de penning. De vraag was of de gemeenten de aanschaf van zo'n keten dan wel zouden kunnen betalen. Men besloot uiteindelijk om de gemeenten vrij te laten in de keuze van een lint of keten. Koos men voor een lint dan moest de kleur van het lint wel die van het koninklijk huis, dus oranje zijn. Koning Willem III besloot advies in te winnen bij de Raad van State. Deze had nogal wat kritiek en onderschreef de al eerder gemaakte opmerking dat de aanschaf van een zilveren of vergulde penning met keten voor vele gemeenten wel eens te duur zou zijn. Men gaf de voorkeur aan een breed zijden oranje lint waaraan de penning zou kunnen worden bevestigd. Na al deze discussies kwam uiteindelijk het Koninklijk Besluit tot stand waarbij de ambtsketen werd ingevoerd en werd bepaald dat de *"onderscheidingstekenen, door den burgemeester te dragen, bestaan in een zilveren penning, hebbende eene middellijn van veertig strepen en vertoonende aan de eene zijde het wapen des rijks, aan de andere dat der gemeente; de penning hangende op de borst, hetzij aan een zilveren keten, hetzij aan een oranje zijden lint; de keten of het lint op beide schouders aan den rok of het opperkleed vastgehecht"*. Of het een keten of een oranje lint zou worden mochten de gemeenten zelf beslissen. De meeste gemeenten kozen echter voor een keten. In het Koninklijk Besluit van 1852 werd ook nog vermeld dat wanneer de gemeente geen wapen had, het ingraveren van de naam van de gemeente al voldoende was. Bovendien werd aangegeven wanneer de burgemeester de ambtsketen moest dragen. Allereerst wanneer hij de vergadering van de raad voorzigt. Maar hij dient deze ook om te hebben wanneer hij zich *"ingeval van brand, of van oproerige beweging, van samenscholing of een andere stoomis der openbare orde in het openbaar vertoont en uit kracht van artikel 166-1 der gemeentewet of een van enige andere wet persoonlijk in het openbaar bevelen geeft"*. Ook bij plechtige gelegenheden namens de gemeente dient de burgemeester de ambtsketen te dragen. Buiten de gemeente is het dragen van de ambtsketen verboden. In 1852 zal men er beslist niet aan gedacht hebben dat tegenwoordig onder "plechtige gelegenheden" ook de intocht van Sint-Nicolaas en Prins Carnaval zou worden

EEN AMBTSKETEN UIT DE
VORIGE EEUW TOEN
MIJDRECHT NOG EEN
ZELFSTANDIGE GEMEENTE WAS.
OP DE PENNINGEN TUSSEN DE
SCHAKELS AFBEELDINGEN VAN
ZAKEN DIE KENMERKEND
WAREN VOOR DE TOENMALIGE
GEMEENTE.

FOTO'S HENK BUTINK

Twee penningen aan de ambtsketen van Vinkeveen en Waverveen

De penning aan de ambtsketen van Wilnis

verstaan. Wanneer de burgemeester verhinderd is, moet de keten gedragen worden door degene die hem of haar vervangt.

Bij Koninklijk Besluit van 24 februari 1853 werd ook het ambtskostuum van de burgemeesters vastgesteld, dat, als zij dit wilden, bij plechtige gelegenheden gedragen kon worden. Het aantal gemeenten waarin de burgemeester een ambtskostuum droeg is zeer gering geweest. Men vond de aanschaf te kostbaar omdat de

burgemeesters het kostuum uit eigen middelen moesten betalen. In de voormalige gemeenten van De Ronde Venen heeft voor zover bekend, niemand ooit een ambtskostuum gedragen. Dat neemt niet weg dat bijvoorbeeld burgemeester Van der Haar van Mijdrecht en van Wilnis (1946-1971) de raadsvergaderingen altijd voorzat in een zwart colbert en een streepjesbroek. In die tijd stuurde hij eens een raadslid weg uit de raadsvergadering omdat deze volgens hem niet correct gekleed was. Het raadslid had namelijk zijn colbertje thuis gelaten omdat het die

dag erg warm was. Burgemeester Haitisma (1971-1988) vond het niet gepast in een zomerkostuum de raadsvergaderingen te presideren.

EIGENDOM EN KOSTEN AMBTSKETENS

Sommige ambtsketens werden door de burgemeester zelf aangeschaft of door de burgerij geschonken. Het gevolg hiervan was vaak dat deze ambtsketens bij het vertrek van de burgemeester of bij zijn overlijden in particulier bezit bleven, zodat bij de installatie van de nieuwe burgemeester tegelijk een nieuwe ambtsketen moest worden aangeschaft. Het kwam echter ook voor dat de burgemeester bij zijn vertrek de ambtsketen, die hij zelf had aangeschaft, aan de gemeente schonk. Van de reeds vóór 1852 opgeheven gemeente Waverveen is een penning gemaakt, welke is bevestigd aan de ambtsketen van de gemeente Vinkeveen zodat de gemeente Vinkeveen en Waverveen een ambtsketen had waaraan twee penningen zitten. Dit is overigens bij de opheffing van de gemeente Oudhuizen niet gebeurd. Wilnis behield de eigen ambtsketen, die in tegenstelling tot het Koninklijk Besluit van 1852 verlengd was met een zwart lint. Dit lint is later vervangen door een zilveren keten.

Toen in 1989 de nieuwe gemeente De Ronde Venen tot stand kwam, had burgemeester Boogaard bij de installatie van de nieuwe raad ook een nieuwe ambtsketen om. In de penning was het gemeentewapen echter nog niet ingegraveerd. Dit is later gebeurd nadat een nieuw gemeentewapen samen met een nieuwe gemeentevlag door de raad was vastgesteld. De toenmalige gemeente De Ronde Venen is een samenvoeging van de voormalige gemeenten Mijdrecht, Vinkeveen, Waverveen, Wilnis en Oudhuizen. Het zou ondoenlijk geweest zijn om al deze penningen aan een keten te hangen zoals bij de samenvoeging van Vinkeveen en Waverveen is gebeurd.

In 1976 werd de ambtsketen van Mijdrecht voor een bedrag van 900 gulden veranderd. Het bleek namelijk

De ambtsketen van De Ronde Venen

De penning aan de ambtsketen van Abcoude

De penning aan de ambtsketen van Oudhuizen

dat in het schildje van het gemeentewapen de afbeelding van het Lam Gods foutief was weergegeven en dat aan de andere zijde het rijkswapen er niet op was afgebeeld. In de archieven van de diverse gemeenten is weinig over de aanschaf of vernieuwing van de ambtsketens te vinden. Wel is duidelijk dat de kosten vaak een belangrijke rol speelden. In het Provinciaal-Blad van Utrecht van 4 december 1852 delen de gouverneur en de griffier van de provincie mede tussenkomst te willen verlenen bij de aanschaf van de penningen. De graveurs van 's rijks munt zijn bereid de penning te leveren tegen tien gulden wanneer de gemeente een wapen heeft en tegen zes gulden indien alleen de naam van de gemeente moet worden vermeld. In dit schrijven worden de gemeenten tevens geadviseerd om de aanschaf te laten geschieden uit de gemeentekas vanwege het feit dat de kosten voor diverse burgemeesters, gezien de lage bezoldiging wel eens bezwaarlijk zouden kunnen zijn.

Tijdens de vergadering van burgemeester en wethouders van de gemeente Oudhuizen van 29 november 1852 werd medegedeeld dat dit provinciale schrijven binnengekomen was en op 10 december besloten burgemeester De Voogt en de wethouders Stam en Van der Does tot aanschaf van de penning over te gaan en deze te laten vervaardigen door 's rijks munt en te bekostigen uit de gemeentekas.

De notulen van de gemeente Wilnis vermelden hetzelfde. In Mijdrecht wordt op 11 december 1852 eveneens tot aanschaf besloten met de mededeling dat de penning wel aan een zilveren keten zal worden gedragen. In 1852 besluit de gemeente Vinkeveen en Waverveen eveneens de penning aan te schaffen. Burgemeester Farret wordt gemachtigd om te kiezen voor een oranje lint of een zilveren keten.

Omdat Vinkeveen en Waverveen beide een gemeentewapen hadden, werden de beide besluiten van de Hoge Raad van Adel, krachtens welke destijds de afzonderlijke gemeente Waverveen sedert 22 oktober 1817, en Vinkeveen sedert 10 juni 1818, een gemeentewapen mochten voeren, bijgevoegd. Waarschijnlijk is dat toen voor 's rijks munt aanleiding geweest om twee penningen te maken. ■

Foto's: Henk Butink

Bronnen:

- Regionaal Historisch Centrum Breukelen
- Fred de Wit, De Ambtsketens van de burgemeesters (2011)

Penning aan de ambtsketen van Mijdrecht van omstreeks 1895

Passagiers gaan aan boord bij café de Zwarte Kat. Rechts in de voorgrond de oude brughoofden en sluisdeuren van de voormalige Weteringbrug
Collectie Cees Smit

De Amstel en zo voort ... [deel 2]

door Stef Veerhuis

Met het gezegde “man en paard noemen” hoop ik in deze aflevering enig recht te kunnen doen aan de sloop- of trekjagers van weleer. Ondanks dat het beschikbare bronnenmateriaal schaars was, is enige beeldvorming mogelijk en daarbij spelen twee uitdagingen. Allereerst omdat ik zelf “sloopjager-genen” heb meegekregen. Vervolgens gaat het om een zoektocht naar de omstandigheden, waarmee die beroepsgroep in de loop van de negentiende eeuw werd geconfronteerd op het Jaagpad van Amsterdam naar Thamen aan de Amstel.

Uitgaande van een uitspraak - ooit gedaan door de schout van Uithoorn, Daniël van Commennée - hadden de sloopjagers geen al te beste naam. Ze werden namelijk getypeerd als “(...) een hoop volk dat over het algemeen behoort tot één der laagste en onordelijkste klassen der maatschappij zonder enige opvoeding of zeden en bij herhaalde ondervinden gebleken volkomen onvatbaar te zijn voor de taal van de rede, billijkheid of wetten.”

Vanwege hun grove taalgebruik en ruwe omgangsvormen werden ze door ouderen gemeden, maar stilzwijgend bewonderd door de jongere generatie. Het was een publiek geheim dat ze graag een borreltje lustten. Omdat dit innemen bij een herberg of sluis duurder was en ook opviel, maakten ze onderweg gebruik van een goedkoper alternatief. Ze wisten namelijk precies achter welk klein voordeurraampje een “hassebasie” verkrijgbaar was. Voor de trekjagers, die aan weer en wind waren blootgesteld, was dit kennelijk het medicijn voor hen om het barre bestaan vol te kunnen houden.

Vanuit overlevering bekend, hield - pal naast het café De Zwarte Kat - mijn overgrootvader zich ook bezig met deze vorm van huiskamerlandizie. Het was daar destijds een druk knooppunt en hij heeft zo al keuterend een graantje mee kunnen pakken. Menig schipper uit De Ronde Venen had bij het café de mogelijkheid om één van de vele sloopjagers in te huren. Het huidige etablissement kent een rijk verleden, dat terug gaat naar 1646. Toen kocht een zekere Gerrit Willemz. Kat het café, dat later diens naam ‘De Kat’ meekreeg. De man was naast uitbater later ook nog belastinggaarder voor de accijns op bieren, wijnen, meel en azijn aan beide zijden van de Amstel tot aan de Rode Paal, de Waverbanken en de Rijke Waver tot aan de Stoppe-laarsbrug.

Het buurtschap De Zwarte Kat, voorheen bekend als Weteringbrug, lag halverwege Ouderkerk en Nes aan de Amstel. Een brug in de Amsteldijk en de sluis naast het café gaven toegang tot de Simon Coolenvaart. Zeer in trek bij schippers die vanaf de Amstel komend,

via de sluis bij Bovenkerk, de grote Haarlemmermeer over konden steken naar Leiden en zo minder tolgeld hoefden af te dragen.

Het paard van de scheepjager was normaliter geen zwaar boerenpaard. Het trekpaard was veelal lichter qua bouw. Het hoefde ook geen mooi paard te zijn want die waren duurder en de scheepjager had meer oog voor andere kwaliteiten. Belangrijker was dat man en paard elkaar op den duur aanvoelden en dat er een klik was. Het beest moest taai en sterk zijn en het liefst een beetje vlug, zodat een eventuele terugreis tot de mogelijkheden behoorde. Ook een geduldig karakter was belangrijk om perioden van hard werken met eindeloos wachten te kunnen afwisselen. Wanneer zijn baas zich ophield in de herberg, stond het paard vastgebonden aan een boom en moest het genoeg nemen met een schep haver en een emmer water. Wanneer de lijn naar de boom wat langer was gelaten, kon het paard even grazen in de berm. Voor een buitenstaander waren het zeker niet de mooiste paarden. Gelet op de constatering van een toevallige passant die in 1900 zijn indrukken publiceerde in het weekblad "Timotheus": *"(...) Een scheepsjager met zijn paard waren nimmer verheven figuren. Het oude paard met zijn magere hals, uitstekende beenderen en zijn grijzen staart, scheen zich den tijd niet meer te herinneren, dat het nog lustig draafde voor een rijtuig, of krachtig den ploeg trok door den akker. Voor den vilder of voor den jager, dat was de keus geweest, toen het dier niet meer tot werken voldoende kracht had, maar de jager had geld geboden voor het weinige leven dat nog restte in het dier en was zonder zadel op den niet zachten rug van het oude paard naar huis gereden als laatste eigenaar. Bij hem zou het een sterfbed vinden, waarschijnlijk bezwijken onder zweepslagen, die een laatste krachtinspanning moesten wekken."*

De scheepsjager moest goed bekend zijn met de vele regels, die het scheepvaartverkeer in goede banen moesten leiden, ondanks dat velen van hen niet konden lezen en/of schrijven. In een reglement voor trekjagers en commissarissen, uitgegeven in 1801 door de gemeentebesturen van Amsterdam, Nieuwer Amstel en Uithoorn, werd in een dertigtal artikelen bepaald welke mitsen en maren zo al van toepassing konden zijn: *"(...) voor de Jaagers, van Amsteldam af, aan de Noordzijde van den Amstel, langs genoemde Rivier, tot en onder het Gerecht van den Uithoorn, aan den Vrouwen-Akker; wordende hier onder ook begreepen, die Jaagers, onder Mijdrecht aan den Amstel, welke van het Gemeente Bestuur van Thamen, Acten verlangen."*

Een trekschuitjager op weg naar een zogenaamde rollepaal.
Bron Oneindig Noord Holland

Om schepen goed te kunnen jagen, kwam er het een en ander kijken. Uiteindelijk was het een samenspel tussen mens en dier. Iedere jager gebruikte zijn eigen jaaglijn en was daardoor gewend aan de gewenste hoeveelheid rek in de lijn, om het zwaarbeladen vaartuig langzaam in beweging te krijgen. Het inhalen door of het passeren van anderen was niet alleen gebonden aan strikte regelgeving. Het vereiste ook medewerking en enig respect van elkaar, wanneer de beide jaaglijnen zich kruisten of doorgegeven moesten worden. Ook het naderen van bruggen en sluisen moest op een juiste manier worden ingeschat. Dan werd de mast gestreken en de jaaglijn door de knecht losgekoppeld. Onder de brug werd er geboomd om na de brug weer aan te haken. Om de vele naar buiten uitstekende bochten op een juiste en veilige manier te kunnen ronden, werd gebruik gemaakt van zogeheten "rollepalen". Om deze dikke, verticaal geribbelde rollen werd de jaaglijn geslagen. Zo werd voorkomen dat de schuit met de boeg tegen de wal werd getrokken. Ooit hebben er ongeveer 100 van zulke rolpalen gestaan tussen Amsterdam en Uithoorn.

De controle op naleving en aanbesteding van vracht onderweg was door de hierboven genoemde overheden in handen gelegd van een viertal commissarissen. Het traject begon op de grens van Amsterdam en Nieuwer Amstel nabij herberg "De Beerebeydt", omdat een stedelijke verordening het gebruik van trekpaarden in de stad verbood.

De tweede aanleg was in Ouderkerk, bij "'t Jagershuis" (voorheen "De rustende Jager"), dan Nes aan de Amstel en uiteindelijk bij "Het Rechthuis" in Uithoorn. Dit

was een belangrijk knooppunt in de waterrijke regio, omdat veel vracht van en naar Amsterdam hier aange- meld moest worden. Uithoornse trekjagers, die in het bezit waren van een akte, werden daarin bevoorrecht. Eenmaal De Rode Paal voorbij, die de grens vormde met Nieuwer Amstel, kon het er nog weleens heftig aan toegaan. De onderlinge concurrentie op dit traject zorgde voor tal van incidenten tussen de jagers van Uithoorn en die uit De Nes.

Binnen de ring van De Ronde Venen zal de inzet van jager met paard minimaal zijn geweest. Wanneer zeilen niet mogelijk was in de lange rechte poldervaarten, zoals de Bijleveld, Heinoomsvaart en Kerkvaart, werd het trekken van de schuit gedaan door de schippers- knecht, maar soms ook door moeder de vrouw en ... zelfs door kinderen.

Er zal weinig te kiezen zijn geweest
© Trekvaart Fivelsgoud - Nazaten De Vries

Andere mogelijkheden om een vaartuig vooruit te krijgen waren het "bomen" vanaf de boot zelf, waarbij men gebruik maakte van een lange vaarboom (stok), of het "wegen", d.w.z. het voortduwen vanaf de walkant. Desgewenst kon men onderweg bij een sluis alsnog besluiten om een paard in te huren.

In de binnenwateren verliep de controle op naleving van de regels en de handhaving daarvan moeizaam. Schade aan oeverwallen en kaden was in 1737 voor de ingelanden van de polders Hofland, Bozenhoven en Wilnis de reden om hierover hun ongenoegen kenbaar te maken bij de Heemraden van de Ronde Veense Polders. Wat was het geval?

Wanneer na het passeren van een brug of sluis opnieuw vaart gemaakt moest worden, waren er altijd wel enige trekjagers in de directe nabijheid. Zij probeerden een vermoeide schipper over te halen om zijn vaartuig

tegen een sterk gereduceerd tarief weer op gang te willen trekken. In dit geval via een kortere route, over de boezemkade, waar een officieel jaagpad ontbrak. Dat gebruik werd al snel door gecertificeerde trekjagers uit Noorden en Nieuwkoop overgenomen. Het gevolg was dat de paarden de oevers en kaden steeds verder uittrapten en vernielden. De "klagers" werden in het gelijk gesteld en deze clandestiene trekjagerij werd verboden op straffe van drie gulden boete. Bij herhaling zou het paard in beslag worden genomen.

Zowel schippers, knechten als trekjagers waren solidair met elkaar. Die saamhorigheid werd gevoed door een combinatie van zelfgemaakte gemaakte regelgeving en een gevoel van onafhankelijkheid. Dat was niet zo vreemd want eenmaal aangeliend, waren zij met een meterslange jaaglijn, kilometers achtereen met elkaar verbonden en onder die omstandigheden moest lief en leed met elkaar gedeeld worden. Het was een goed gebruik dat de jager onderweg door de schipper van eten en drinken werd voorzien. Ook jagers onder- ling konden goed met elkaar opschieten. Zo kon het gebeuren dat er van schuit werd gewisseld als men elkaar halverwege tegenkwam. Dat scheelde niet alleen een eind lopen maar zo konden beiden konden ook eerder thuis zijn.

Voor het uitoefenen van zijn beroep had de sloop- jager een vergunning nodig. Tot aan 1879 werd die verstrekt door de gemeentebesturen, stadsbesturen of de Provinciale Staten. Daarna was iedereen vrij om zonder vergunning te jagen. In 1903 werd het vergun- ningenbeleid nieuw leven ingeblazen. Om aan te kun- nen tonen dat de trekjager gecertificeerd was, moest hij zichtbaar een penning dragen. Scheepjagers die het niet zo nauw namen en zich niet aan wetgeving, on- derlinge afspraken of prijzen hielden, werden daarop aangesproken door hun collegae en diegenen die niet wilden horen, moesten het aan den lijve ondervinden: met een onvrijwillig nat pak of zelfs een pak slaag kwam men doorgaans goed weg. Het voorval zelf was daarmee afgedaan en het werd door zowel het slachtoffer als de daders onder de pet gehouden en dat kenmerkte hun onderlinge verbondenheid.

De sloop- of trekjager was eigen baas: een zpp'er zouden we nu zeggen. Voor het jagen van een geladen turfeiker van Amsterdam naar Thamen kreeg hij twee gulden uitbetaald en als het meezat was hij dan twee uur onderweg. Een schuit tot 20 ton kon met een gan- getje van ruim tien kilometer per uur voortgetrokken

Jagers akte - Bron Ambachtsbestuur van Kalslagen 1801
 NHA Bronzen jaagpenning foto Renske Kramer

overstemde steeds vaker de hoorn van de schipper, terwijl de hekgolf jager en paard liet voelen dat hun tijdperk langzaam maar zeker ten einde liep.

Ruim 30 jaar geleden werd de turfvaart nieuw leven ingeblazen op initiatief van de Stichting Zeilvaart Warmond. Zo bleven herinneringen levend die refereren aan de tijd waarin het veen vanuit Vinkeveen naar de tuinders in het Westland werd gebracht. Met traditionele vrachtschepen zoals de Westlander, Kagenaar Skûtsje - van soms wel meer dan 100 jaar oud - wordt in het najaar in drie dagen tijd de turfrace gevaren van Warmond naar Vinkeveen en terug. Het gaat om een traject van ruim 100 kilometer dat dan al zeilend, bomend of jagend moet worden afgelegd. Samen met de Strontrace geldt de Turfrace als een klassieker onder de wedstrijden voor platbodems.

Een ander nieuw initiatief is door de "Stichting Ontwikkeling Achter de Heul" op stapel gezet. Deze stichting heeft zich ten doel gesteld om de waterrijke historie van de Geuzensloot nabij de Heulbrug in Vinkeveen nieuw leven in te blazen. Een eerste aanzet daartoe is de restauratie van een motorpakschuit, die eertijds de dienst Vinkeveen-Amsterdam onderhield en in 1901 werd gebouwd op de scheepswerf van de Gebroeders Kok in Vinkeveen. ■

Geraadpleegde bronnen

- Reglement voor trekjagers en commissarissen van 11 augustus 1801
- Trekken en jagen - Hendrik Bos
- De trekschuyt en haar historie - G. Veenstra
- Amstelmare 1999/3 - Peter van Schaik
- De geschiedenis van De Zwarte Kat - Peter van Schaik
- Notarieel archief RHC Breukelen
- Wikipedia

worden, de maximale snelheid voor schepen tot 100 ton hield op bij zes kilometer. Het is duidelijk dat de jaaglonen gering waren en er vaak lange dagen gemaakt moesten worden om brood op de plank te krijgen. Bleef het vrachtaanbod uit, dan zat er weinig anders op dan wachten in de herberg tot het moment dat de commissaris buiten de bengel (bel) luidde. Voor hen die het lange wachten vulden met een spelletje kaart en in de tussentijd - voor wat betreft het jagen verboden - versnaperingen hadden genuttigd, zal dat bellen geklonken hebben als een torenklok. Het was immers aan de commissaris om te bepalen of de Artikelen 21 en 22 van het reglement niet in het geding waren: "(...) Iemand, hetzy Baas of Knegt, een Vragt aangenomen hebbende, en af zullende Jaagen, door drank onbekwaam bevonden wordende, zal niet vermoogen te Jaagen, en hiervan drie weeken verstooken blyvende, of verbeuren, telken reize drie gulden en zullende de Vragt daadelijk op nieuw worden besteed." In voorkomende gevallen kon de beslissing van de commissaris leiden tot grote onenigheid.

Wanneer meerdere schippers interesse toonden voor een vracht, werd de bel geluid en een zandloper omgekeerd. Het was aan de commissaris om aan de hand van een lijst met namen te bepalen welke schuitjager hiervoor in aanmerking kwam. Wanneer de stemmen staakten, zo stond in het reglement, moest er gesmakt (= gedobbeld) worden. Het jaagloon echter stond vast en dat was gekoppeld aan een geladen of leeg vaartuig. Vervolgens was het aan de schipper en de jager om onderling een prijsafpraak te gaan maken.

Na de Eerste Wereldoorlog was het, net als in de rest van Nederland, ook op de Amstel gedaan met de trekjagerij, op één uitzondering na. Dat betrof de kerk-schuit, die elke zondag parochianen overbracht vanuit het Mijdrecht aan de Amstel naar de kerk in de Schans in Uithoorn. Het schrille fluiten van de stoomboten

Turfrace 2010 Vinkeveen. Een onderlinge strijd op de Noordplas tussen Kagenaar "Hylke Tromp" en een Westlandse Praam, de "Twee Gebroeders"
 © Gert Herrebrugh en Bob Kint

Komen de Proosdijlanden straks weer terug?

EEN TERUGBLIK OP VIJFTIG JAAR HERINDELING NW UTRECHT

door Joop Frankenhuizen

Vele kleintjes maken een groot klinkt het in 1958 wanneer de provincie Utrecht laat weten in de Vechtstreek een aantal piepkleine gemeenten samen te voegen. Vijf jaar later is het zover en de rust lijkt weergekeerd. In 1972 klinkt de kreet opnieuw, maar nu wil de provincie naar gewestvorming. "Utrecht, provincie in gewesten" heet het ambitieuze plan. Alle gemeenten in noordwest Utrecht samen in één gewest. Maar dat plan blijkt te hoog gegrepen. Veel te hoog. In 1975 valt alles stil. Maar niet voor lang. Samenvoegen doe je stukje bij beetje, denken de provinciale bestuurders. Net als bij een legpuzzel. In 1989 is het volgend stukje aan de beurt: het veenweidegebied van de rondevenen. Dan pas is de puzzel voltooid, is de gedachte. Maar ook dat blijkt te hoog gegrepen. De tijden zijn veranderd en de herindeling van de Vechtstreek, in 1963 begonnen, heeft niet het beoogde doel bereikt. De puzzelstukjes dienen opnieuw in elkaar geschoven, maar nu op een stevigere ondergrond. Het inmiddels hecht verankerde veenweidegebied moet de Vechtstreek in 2010 die ondergrond bieden.

HET BEGINT MET ABCOUDE

Terug naar de jaren vijftig. De oorlog is afgelopen, de wederopbouw in volle gang en overal heerst rust, orde en discipline. Op 1 september 1958 ontvangen B&W van de gemeente Abcoude een strikt vertrouwelijke brief met als onderwerp "Grenswijziging Vechtstreek". De inhoud is duidelijk: "Het komt ons zeer gewenst voor om ook uw gemeente bij de samenvoeging van Nigtevecht, Vreeland en Loenen te betrekken", schrijft het dagelijks bestuur van de provincie Utrecht. "Wij willen daarom met u van gedachten wisselen met een commissie uit ons college. Onze gedachten gaan uit naar samenvoegen van Nigtevecht en Vreeland met Loenen, behoudens een correctie van de grens met deze gemeenten en Abcoude. Voorts overwegen wij het kasteel Loenersloot en het dorpje van deze naam bij Loenen te brengen. Een week later blijkt het doel van de provincie. Zij wil grotere en meer bestuurskrachtige gemeenschappen aansluitend aan de herziene meer zuidelijk gelegen gemeenten. De reacties

liegen er niet om. Loenen vindt de nieuw gedachte gemeente veel te uitgestrekt. Een kwalijke zaak. Nigtevecht wil bij Weesp en als dat niet kan dan bij Abcoude, maar niet bij Loenen. Abcoude heeft geen bezwaar het deel van hun gebied over het Amsterdam-Rijnkanaal naar Vreeland c.q. Loenen te brengen, mits de inwoners ermee instemmen. Maar om dan ook hun deel van het Slot Loenersloot naar Loenen over te brengen kan alleen als de provincie kan aantonen dat het slot ten onrechte is gelegen buiten het gerecht waartoe het ooit heeft behoord. Verder kan ons inzien Nigtevecht beter bij Vreeland”.

DE KLEINTJES MOETEN GROTER

In oktober 1958 laat het provinciebestuur weten waarom die grensverlegging nodig is. “Reeds geruime tijd bestaan er bij ons college plannen tot een meer verantwoorde herindeling van de Vechtstreek. In 1949 gingen Maarssen en Maarsseveen samen net als Breukelen St. Pieters en Breukelen Nijenrode. Zij vormden de inleiding. Sindsdien is in 1953 en in 1957 het gebied van de gemeente Maarssen uitgebreid als gevolg van de grenswijziging met de stad Utrecht. In aansluiting daarop hebben wij in mei 1958 aan de gemeenten Breukelen, Kockengen, Loenen, Ruwiel en Loenersloot voorgesteld om Ruwiel en Loenersloot op te heffen en Breukelen, Kockengen en Loenen opnieuw in te delen.

Bij nadere overweging verdient het echter aanbeveling de hele Vechtstreek erbij te betrekken. Een terugblik maakt dit duidelijk. Maarssen is een levenskrachtige gemeente geworden. Breukelen ontwikkelt zich tot een beperkt streekcentrum met een verzorgend karakter. In Loenen, Vreeland en Nigtevecht blijft industriële ontwikkeling achter. Deze gemeenten hebben een landelijk karakter en dat behoort zo te blijven. Dus geen industriële vestigingen daar. Daarom ook herziening van de indeling van Vreeland en Nigtevecht en een deel van Abcoude. Loenen wordt hierbij 5.000 inwoners groot. Het Slot tenslotte hoort bij Loenen vanwege de naam”.

DE KLEINTJES GAAN DWARSLIGGEN

In december 1958 komen de betrokken gemeenten met elkaar overeen dat Dr. J. Noteboom, oud-burgemeester van Voorburg, een gezamenlijk rapport samenstelt waarin de voorgestelde grenswijzigingen worden belicht. In februari 1959 komt diens eerste nota. Vreeland en Nigtevecht hebben een eigen karakter dat behouden moet blijven. Tussen Amsterdam en Utrecht moet geen aaneenschakeling van fabrieken, kantoorgebouwen en woningen verrijzen. Het middengedeelte van de Vechtstreek moet als weidegebied worden opgehouden. Het provinciebestuur meent dat het inwonertal de maatstaf is voor bestuurs- en draagkracht en noemt 5.000 inwoners. Maar waarom niet 10.000 of hoger, stelt Noteboom. Kortom, de nota betwijfelt de correctheid van het voorstel. Er zijn onvoldoende termen aanwezig. Reden waarom de raden van de gemeenten Nigtevecht (990 inwoners), Vreeland (1290), Loenersloot (701) en Ruwiel (750) de voorstellen van de provincie afwijzen. Zij willen zelfstandig blijven!

DE KNOOP WORDT DOORGEHAKT

Op 2 mei 1960 bezoekt de minister van Binnenlandse Zaken (BiZa) samen met Gedeputeerde Staten (GS) de streek. Eind september komt BiZa met een 14 pagina's tellend voorstel naar de gemeenteraden. In oktober volgen GS met een ontwerpregeling. Nigtevecht blijkt eruit gehaald. In december komen de gemeenteraden aan het woord. Die houden voet bij stuk. “Het door GS voorgestelde is in strijd met het algemene belang, het streekbelang en het gemeenschappelijke belang.” In april 1961 laten GS de gemeenteraden weten BiZa geïnformeerd te hebben, maar hangende de afhandeling geen details bekend te willen maken. Pas als in januari 1962 wetsvoorstel 664 in de Tweede Kamer

komt, wordt de geheimzinnigheid openbaar. Het voorstel van GS blijkt bijna letterlijk door BiZa overgenomen. De regering stelt, net als GS, het behoud van het streekeigen karakter voorop en corrigeert het onredelijk verloop van gemeentegrenzen rekening houdend met de wensen van de plaatselijke bevolking. Geen rekening is gehouden met het standpunt van de gemeenten die het voorstel onnodig ingrijpend en ondoeltreffend vinden. Het gevolg is dat per 1 januari 1963 de gemeenten Loenen en Vreeland overgaan in een nieuwe gemeente Loenen. De gemeenten Loenersloot en Ruwiel worden opgeheven. Loenersloot gaat naar Loenen. Ruwiel en Kockengen gaan naar Breukelen.

Luchtfoto fort Abcoude, met gezicht op het westen

MEER KLEINTJES VOLGEN

We zijn vijf jaar verder. Het doel lijkt bereikt, maar de provincie wil meer. Veel meer! Zij wil nu alle gemeenten in NW Utrecht opnieuw indelen onder de noemer 'Gewestvorming'. Een en ander is ingegeven door het ministerie van BiZa die de wet op gemeenschappelijke regelingen wil wijzigen. In september 1970 sturen Ge-

deputeerde Staten een circulaire uit waarin een aantal voorgestelde wijzigingen. De gemeente Abcoude neemt daarop het voortouw. Op 13 mei 1971 komen in Abcoude de burgemeesters van Abcoude, Breukelen, 's Graveland, Kamerik, Loenen, Loosdrecht, Nederhorst den Berg, Vinkeveen-Waverveen, Vleuten, De Meern, Zegveld, Kockengen en Nigtevecht bijeen om te praten over de vorming van het gewest NW Utrecht. Besloten wordt een werkgroep op te richten. Na een aantal bijeenkomsten komt die werkgroep in januari 1972 met de nota 'Vorming Gewest Groen Middengebied' met Woerden als centrumgemeente. De nota gaat naar 27 gemeenten met in totaal 151.000 inwoners. Eind dat jaar komt de provincie Utrecht met de nota 'Utrecht, provincie in gewesten', waarin verwerkt de nota 'Gewest Groen Middengebied'. De gemeente Vinkeveen-Waverveen voelt er wel voor, Wilnis is terughoudend, Mijdrecht reageert niet. In de zomer van 1975 gaat BiZa overstag en wordt het voornemen om Nederland te verdelen in 26 provincies, waarin 44 gewesten, teruggenomen.

ABCOUDE ONTKOMT DIT KEER NIET

Het is januari 1989. De herindeling van de Vechtstreek en die van het Veenweidegebied zijn voltooid. Vooral dat laatste ging niet zonder slag of stoot. Zo zou Vinkeveen, bijna een artikel-12 gemeente, 'lijken in de kast' hebben achtergelaten. Halverwege de jaren negentig blijkt ook Abcoude in financiële moeilijkheden. Maar liefst een miljoen te kort op de begroting. Ook Breukelen en Loenen kunnen de eigen broek niet meer ophouden. De herindeling van de Vechtstreek moet worden overgedaan en de goed bij kas zittende gemeente De Ronde Venen moet dit keer meedoen, meent de provincie. In het voorjaar van 2007 activeert zij volgens de wet "Algemene regels herindeling" een procedure om per 1 januari 2010 Abcoude, Breukelen, Loenen en de Ronde Venen samen te voegen tot één gemeente. In januari 2009 volgt het voorstel tot wet voor de nieuwe gemeente Vecht en Venen. En weer gaan de kleintjes dwarsliggen. Wat moeten we met dat Veenweidegebied vraagt Breukelen zich af. Veel te ver weg en dan ook nog die A2, die spoorbaan en dat kanaal ertussenin. Wijdmeren is veel dichterbij. Loenen is wat gematigder. Liever samen met Breukelen, maar als het niet anders kan, dan.... Op 18 november 2009 komt BiZa met een nota van wijziging. Abcoude dan maar samen met De Ronde Venen en Loenen met Breukelen samen met Maarssen. Op 24 november

Abcoude 2008: "Dan maar over de stoep!"

2010 volgen in de twee nieuwe gemeenten de uitgestelde verkiezingen.

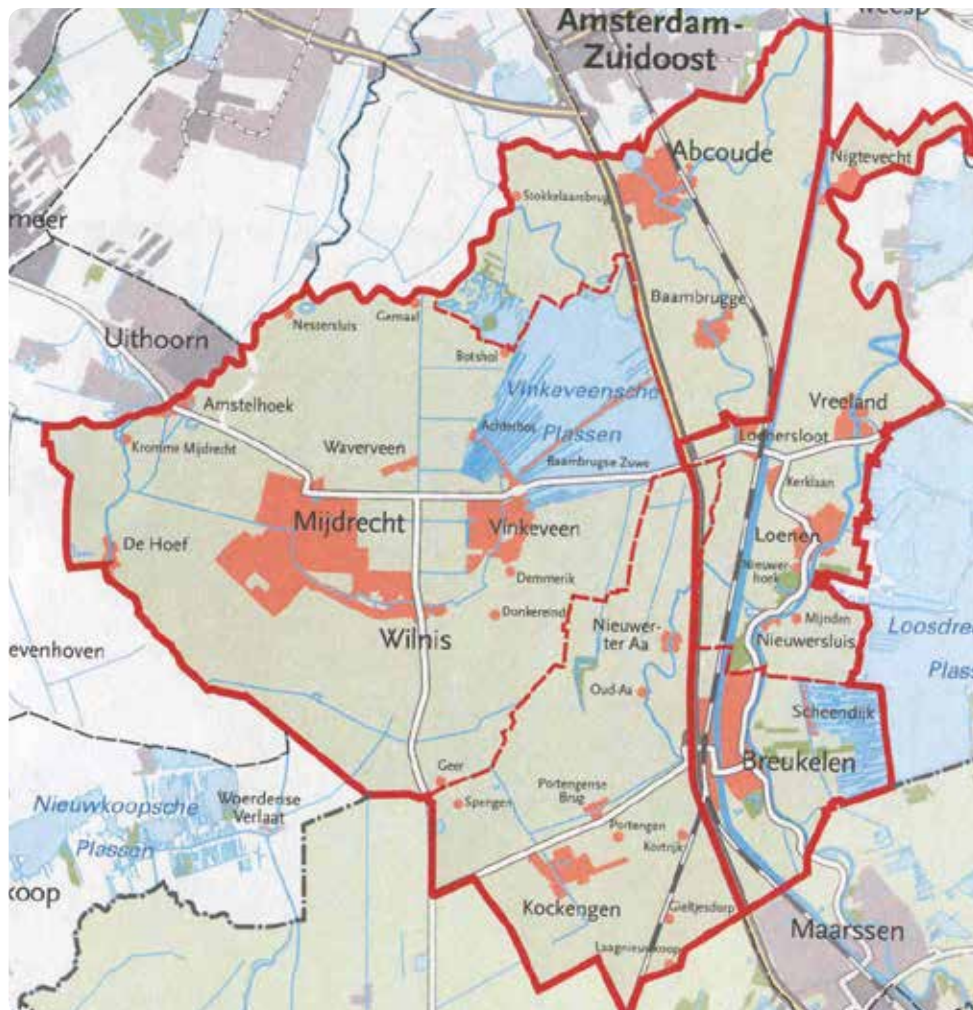
KOMEN DE PROOSDIJLANDEN DAN WEER TERUG?

Terugkijkend zien we dat er in de afgelopen 50 jaar steeds meer gemeenten zijn samengevoegd. Veelal was het argument verbeteren van bestuurskracht. Maar er kan op dat gebied nog veel meer gedaan worden, meent een deel van de landelijke politiek. Waarom nog steeds 26 zelfstandige waterschappen?

Waterbeheer moet je in één hand houden en niet in stukjes knippen. Dat wordt allemaal veel te duur. Wat waterschappen doen, kan ook door de provincies worden gedaan. Weer anderen vinden twaalf provincies te veel van het goede. Die tweede bestuurslaag is niet echt nodig. Nederland kan heel goed bestuurd worden door rijk en gemeenten. Maar dan wel grote gemeenten. Terug naar vier provincies en gemeenten van minimaal 50.000 inwoners zou een proef kunnen worden. En prompt komt het weer tot een herhaling van zetten. Dwarssligen. De waterschappen zijn bang dat waterbeheer onderdeel wordt van politieke spelletjes en willen alles houden zoals het is. De provincies willen niet graag in eigen vlees snijden want dat doet pijn. Door dit alles is het niet ondenkbaar dat de Proosdijlanden straks weer op de kaart worden gezet en Uithoorn daarin terugkeert. Wie zal het zeggen. ■

Geraadpleegde bronnen:

Notulen vergaderingen provincie- en gemeentebesturen

In januari 2009 volgt het voorstel tot wet voor de nieuwe gemeente Vecht en Venen.

De Ronde Venen en de A2

door Ron Hartsink

De plannen voor de aanleg van rijksweg 2 als autoweg tussen Amsterdam en Utrecht dateren al van het begin van de jaren dertig van de twintigste eeuw. Het definitieve tracé werd in 1938 vastgesteld en kort daarna is begonnen met de aanleg van de twee aarden banen tussen beide steden.

Er kwam zo'n acht miljoen kuub zand aan te pas, voor de helft opgezogen uit de Vinkeveense Plassen. Dat zand verving het veen, dat eerst tot gemiddeld 3,5 m diep werd uitgegraven. Op het zand werden twee rijbanen van cementbeton gestort.

De aanleg ging in eerste instantie ook tijdens de bezetting door, maar in 1942 werden alle werkzaamheden stopgezet omdat de bezetter andere prioriteiten kreeg. In 1948 werd het werk hervat, mede omdat de verbinding Amsterdam-Utrecht via de - nog steeds zo geheten - Rijksweg/Amsterdamse Straatweg steeds meer als ondermaats werd gekwalificeerd: te bochtig, te smal en te langzaam vanwege het rijden door de diverse dorpskernen.

Begin jaren vijftig werd verder gebouwd aan de autosnelweg en op 21 oktober 1952 kon de rijksweg 2 met één rijbaan worden opengesteld, tussen Ouderkerk aan de Amstel en Vinkeveen. Een jaar later, op 3 oktober 1953, werd het traject tot aan Maarssen opengesteld, ook weer met één rijbaan.

Het viaduct van de A2 bij de Groenlandsekade (begin jaren vijftig)

De officiële openstelling van de autosnelweg tussen de Utrechtsebrug in Amsterdam en de Vleutenseweg in Utrecht volgde op 1 april 1954. Dit was het eerste grote naoorlogse wegenbouwproject dat werd opgeleverd. De kosten bedroegen vijftig miljoen gulden en dat was een aanzienlijk bedrag voor die tijd.

RONDEVEENS

De weg liep deels over Rondeveens grondgebied, pal langs de Groenlandse- en Vinkenkaade. Dat leidde, in 1938 al, tot beroering bij direct omwonenden en het gemeentebestuur van Vinkeveen en Waverveen. Visvereniging 'de Goede Vangst' uitte in een brief aan de bestuurders bedenkingen over de consequenties van de aanleg van de weg: er waren in 1937 namelijk *"7774 werkdagvischkaarten, 8070 zondagvischkaarten, 9850 zondaglandingskaarten en 3075 werkdaglandingskaarten" (plus nog diverse andersoortige kaarten) uitgedeeld. Buiten de 'duizenden anderen die buiten den gronden van 'de Goede Vangst' zich aangenaam verpoezen op de plassen en zijn eilanden. De meesten dezer bezoekers komen per rijwiel, hoewel het bezoek per automobiel langzamerhand toeneemt en dit slechts wordt geremd door de dure tol (!!!) op de eenigen toegangsweg per auto vanuit Amsterdam, namelijk de Baambrugse Zuwe."*

Ook toen hadden de Vinkeveense Plassen reeds een recreatieve en daarmee economische waarde. Men was destijds bang dat "de belangen der inwoners (lees: verdienen door toeristenbezoek) door den aanleg van deze weg geschaad zullen worden." De gemeente speelde vervolgens deze zorgen door aan de hoofd-ingenieur van Rijkswaterstaat in een brief van 14 juni 1938. Een antwoord werd niet gevonden in de archieven ... er werd gewoon met de aanleg begonnen.

Hierbij doemde een fysiek obstakel op: de spoorlijn Nieuwersluis-Uithoorn, die de nieuwe rijksweg moest kruisen. Men koos voor een gelijkvloerse spoorwegovergang met afsluitbare bomen, omdat in de jaren vijftig het lijntje nog slechts werd gebruikt door goederentreinen. Zo gebeurde het dat automobilisten tot eind jaren zeventig soms moesten stoppen op de A2 als er een trein passeerde.

TUNNELTJE

Een ander Rondeveens probleem betrof het door Rijkswaterstaat geplande tunneltje onder de nieuwe

Viaduct over N201 rond 1950

De spoorwegovergang over de snelweg A2 in 1967

De spoorwegovergang over de snelweg A2 (tot 1986)

De nieuwe A2 sinds 2012 in zomer- en wintertooi

rijksweg, ter hoogte van de kruising Baambrugse Zuwe-Groenlandsekade. Rijkswaterstaat koos (in feite) voor een voetgangerstunnel met looptrappen en aan twee kanten een rijwielgoot. Dat zorgde alweer voor heel wat protest in Vinkeveen en Baambrugge. De vereniging 'Baambrugge Vooruit' stelde in een brief van november 1947 aan de gemeentebesturen van Abcoude en Vinkeveen en Waverveen dat "tot den gedupeerden zullen behoren bakkers, slaggers en kruideniers, die met hun bakfietsen de oversteek van den Rijksweg niet kunnen maken, ook omdat de goten in de tunnel te dicht langs de muren lopen. Zo zullen er te veel neringdoenden zijn die den langen omweg via Loenersloot zullen moeten maken. Wij stellen dan ook voor een glooiing in het wegdek van de tunnel te maken, ter vervanging van de trappen." Ter ondersteuning van dit betoog sloot de vereniging een lijst met handtekeningen van belanghebbenden bij.

Het hielp allemaal niet; het oorspronkelijk geplande tunneltje werd aangelegd. Maar op 1 oktober 1958 kwam Rijkswaterstaat terug op het besluit. De tunnel werd aangepast, zodat ook auto's erdoor konden. Abcoude, op wiens grondgebied de tunnel ligt, moest de aanlegkosten wel zelf betalen. Abcoude vroeg Vinkeveen om de helft (van 20.500 gulden) te vergoeden. Dat weigerde Vinkeveen. Men stelde dat "onze ingezetenen zo goed als geen belang hebben bij deze aanpassing (...)"

Als ander argument werd de penibele situatie van de gemeentefinanciën aangevoerd. In de beginjaren klaagde niemand over geluid- en stankoverlast langs

de A2. Pas in de jaren zeventig werd langs de Groenlandse- en Vinkenkade het eerste geluidsscherm geplaatst.

Vanaf 2011 is er weer wat politieke beroering in het Rondeveense over de A2: bij de uitbreiding naar twee keer vijf rijstroken pleit de gemeente De Ronde Venen (inmiddels inclusief Abcoude) voor een snelheidsbeperking van 100 km per uur. Dat wordt toegewezen, maar tegenwoordig mag men van 19.00 tot 06.00 uur 130 km per uur rijden. De gemeente is in hoger beroep gegaan tegen dit besluit, maar heeft inmiddels bot gevangen. Zo heeft de A2 al vanaf de aanleg meerdere malen voor lokale reuring gezorgd. ■

De foto's bij dit artikel komen uit de collectie van Vinkeveen Promotion (Jack Hoogeboom).

HV ook op Facebook

De oplettende belangstellenden zullen het ongetwijfeld gemerkt hebben: de historische vereniging heeft ook een Facebookpagina:

<https://www.facebook.com/proosdijlanden>

Marie José van Bunningen beheert ons rijke fotoarchief. Zij plaatst met inbreng van Hans van Zwieten regelmatig foto's van vroeger.

Bozenhoven TER HOOGTE VAN toen en nu DE ROTONDE

Foto's uit diverse collecties, die we als vereniging mogen beheren. Marie-José van Bunningen heeft e.e.a. verzameld en geordend. Deze keer ook aangevuld met enkele foto's uit de collectie van Stef Veerhuis.

Foto boven:

Bos en Hoven te Mijdrecht rond 1900.

De kijkrichting is naar het centrum van Mijdrecht, iets voorbij de grote boerderij is nu de rotonde bij de Rabobank.

Foto's rechts:

Bozenhoven 1952. Het nieuwe bankgebouw is net gereedgekomen, als kassier B.J. Wilgers in dienst treedt. De kapperszaak van Twaalfhoven (links) is later opgekocht ten behoeve van uitbreiding van de bank.

1

2

3

4

- 1 Het witte huisje van olieboer Kees Braak stond ooit aan de westkant recht tegenover de bank midden op de ontsluitingsweg (later de Anselmusstraat).
- 2 Het huis van fietsenmaker Piet Veerhuis, aan de oostkant, is gesloopt voor de andere ontsluitingsweg naar het industrieterrein.
- 3 Bozenhoven ter hoogte van de Anselmusstraat (links), en rechts de Rabobank (kijkrichting centrum Mijdrecht, de tegenwoordige rotonde ontbreekt nog).
- 4 Het voormalig dubbel woonhuis (foto links) van meubelmaker Jan Veerhuis stond ooit recht t.o. het huidige benzinstation, op de plek waar nu de appartementen van "Bosch en Haven" links van de rondweg staan.

Foto's boven:

Op de oude foto links de vroegere situatie bij 'de olieboer', later het pompstation en rechts de situatie anno nu met op de achtergrond het politiebureau, herbouwd in de stijl van het oude gesloopte pand van het vroegere kaaspakhuis.

Foto's onder:

- 6 De opgang naar de rondweg vanaf Bozenhoven.
- 7 De huidige situatie richting Mijdrecht, met rechts Bosch en Haven.
- 8 Naar de Anselmusstraat.
- 9 Kijkrichting Wilnis.
- 10 Rotonde Bozenhoven, anno 2007, ter hoogte van het inmiddels in 2016 gedeeltelijk leegstaande pand van de Rabobank, waarvan een deel van de activiteiten naar Woerden is verhuisd; de benedenverdieping is nog in gebruik.

situatie 2016

De Mennonietenbuurt

door Chris Woerden

KERKELIJK LEVEN IN DE MENNONIETENBUURT

Er is (nog) weinig bekend over het godsdienstig leven in de "Buurt" uit de periode voor de Tachtigjarige Oorlog (1568-1648). In zijn algemeenheid zullen de schaarse bewoners langs de boorden van de Amstel zich wel katholiek genoemd hebben, want dat was toentertijd de meest gebruikelijke religie.

Hun wereldlijke heer, de proost van Sint Jan, was tevens hun kerkelijk leider en had de bevoegdheid om parochies te stichten en kerkjes toe te staan. Mijdrecht, Wilnis, Zevenhoven, Kudelstaart en Thamen waren reeds in de veertiende eeuw parochies. In Thamen aan de Dijk (nu ongeveer ter hoogte van de Briandflat) stond in de vijftiende eeuw al een kerkje, want in 1559 verleende de proost toestemming om aldaar de bouwvallige kerk te vervangen door een nieuwe. Den Uijthoorn en Amstelhoek waren onbeduidende gehuchten, dus een kerkje zal er zeker niet gestaan hebben.

Op 23 januari 1579 ondertekenden Gelre en Zutphen, Holland, Zeeland, Utrecht en de Ommelanden het verdrag van de Unie van Utrecht. In de maanden daarna sloten ook Gent, Nijmegen, Arnhem, Friesland, Venlo, Amersfoort, Ieper, Antwerpen, Breda, Brugge, Lier en Drenthe zich daarbij aan. De ondertekenaars kwamen overeen dat zij niet alleen gezamenlijk de Spanjaarden zouden verjagen, maar ook een aantal staatkundige zaken op het gebied van defensie, belastingen en godsdienst zouden regelen.

Voor de katholieken in deze streek braken barre tijden aan. Na 1580 ijverden de Hervormden bij de Staten van Utrecht voor een verbod op de katholieke godsdienst. Bucho van Montzima, sinds 1562 proost van Sint Jan te Utrecht nam zelf de zorg voor het kerkje in Thamen aan de Dijk op zich. De katholieke schuilkerkjes in De Hoef en De Kwakel werden bezocht door de rondreizende paapse priesters. Omstreeks 1590 was Heer Gerrit uit Amsterdam zo'n mispaap. Schuilkerkjes, meestal onopvallende huizen, stonden op strategische plekken met een vluchtweg, opdat de priesters konden ontkomen als ijverige overheidsdienaren zouden binnenvallen. De vervolging van katholieken duurde

1681 - Menno Simons door Jan Luiken, Rijksmuseum

tot ongeveer 1650. Toch hadden zich in Kudelstaart, Nes, De Kwakel, Mijdrecht en De Hoef al kleine "parochiekerkjes" (staties) ontwikkeld. Zij werden vanuit het buitenland aangestuurd. Onder meer vanwege het oprukkende water van de Legmeer vertrok een deel van de inwoners van Thamen aan de Dijk naar het hoger gelegen Thamen aan de Amstel. Johan Albrecht van Solms werd in 1633 door de Staten Utrecht tot proost benoemd. De bezittingen van het kapittel waren in protestantse handen overgegaan. Van Solms gaf in 1645 aan de predikant, kerkenraad en geburen die aan de Amstel woonden, toestemming om de dijkweg op te hogen met zand en tol te heffen. De opbrengst mocht men besteden aan de bouw van een huis voor de predikant en een school; het restant bestemde men

1643 Valentijn Klotz - Amstelbuurt aan den Uijthoorn met de Vermaning (coll. SOUDK)

voor de bouw van een kerkje. Dat kwam er in 1663. Ook de bewoners van de Amstelbuurt zullen naar dit hervormde kerkje in Thamen gegaan zijn.

DE DOOPSGEZINDEN

Toen Valentijn Klotz in 1643 zijn tekening maakte van Den Uijthoorn aan de Amstel was er in de Amstelhoek al wel een doopsgezinde Vermaning (het huis met het hoge dak rechts op de prent). Waar de doopsgezinden vandaan kwamen en omstreeks welk jaar is niet precies te dateren, maar vermoedelijk kwamen zij al rond 1600 als veenarbeiders uit Groningen, Friesland en Drenthe naar hier. Doopsgezinden ofwel Wederdopers waren gematigde volgelingen van Menno Simonsz. (1496-1561) uit het Friese Witmarsum, die in 1536 zijn pastoraat opgaf en zich aansloot bij de Wederdopers. Deze stroming vroeg volgelingen om uit volle overtuiging toe te treden tot de kerkgemeenschap. Dat kon alleen door opnieuw (weder) gedoopt te worden op volwassen leeftijd.

Men keerde zich af van het dragen van wapens of deelname aan wereldlijke besturen. Door de overheden werden zij als ondermijner beschouwd. Men trad hard op tegen de activistische wederdopers en

liet deze terechtstellen. Later ging de naam van de Nederlandse grondlegger der wederdopers over op de volgelingen en raakte de naam Mennonieten of Menisten in gebruik.

De meest bekende Wederdoper en liefdeprediker uit de Mennonietenbuurt is Jan Gerritsz. Buyser (1660-1695). Hij maakte in 1672 de komst van de Franse troepen aan de Amstel mee en de gevechten tegen stadhouder Willem III in de Schans aan de overkant. De eerste (houten) Vermaning is toen waarschijnlijk afgebroken om vanuit Uithoorn een vrij schootsveld te hebben op de naderende Franse troepen. In de mêlée van de oorlog raakte het oudste doopboek weg. In het nog bestaande doopboek werd de eerste doop ingeschreven op 7 april 1675. De tweede Vermaning stond achter

de grutterij van Jacob Marc de Jong en werd door de brand van 25 op 26 januari 1781 (de eerste grote brand van dat jaar) in de as gelegd.

Op 21 juli 1782 werd de nieuwe, uit steen opgetrokken, Vermaning in gebruik genomen (ongeveer ter hoogte

van Mennonietenbuurt 25). Het aantal doopsgezinden daalde tot zeven in 1805. Op 10 mei 1805 werd de Vermaning voor 1.000 gulden verkocht; dat was inclusief zijbanken, kronen en een leer- en armenbus. De rest

DOOPSGEZINDEN OFWEL WEDERDOPERS WAREN GEMATIGDE VOLGELINGEN VAN MENNO SIMONSZ

van de inboedel ging naar Aalsmeer waar de Uithoornse doopsgezinden daarna bijeenkwamen. Mogelijk dat de Bijbel, een uitgave van Jacob en Hendrik Treur uit 1756 in Uithoorn is achtergebleven. De huidige familie Van Hilten kwam die -zorgvuldig ingepakt- tegen op zolder van de (oude) ouderlijke woning.

TEUNES VAN HILTEN EN FAMILIE DE NEUFVILLE

Een andere bekende doopsgezinde liefdeprediker was Tymon van Hilten, een naam die nog steeds een bekende klank heeft in de woonkernen langs de Amstel. Menigeen kent de winkel van Van Hilten aan de Wilhelminakade in Uithoorn. Sommigen zijn eveneens bekend met de inzet van Anton van Hilten voor de Samen-op-Weg-kerk en zijn betrokkenheid bij de genealogie van de Uithoornse tak van de familie. Ook enkele eeuwen geleden was er een band tussen een Van Hilten en Uithoorn.

Ene Anthonie van Hilten (1586-1670) was vanaf 1618 secretaris van de Staten van Utrecht. Een belangrijk man, van wie tenminste twee schilderijen bewaard zijn gebleven. Eén hangt in het Centraal Museum te Utrecht en het andere van een jongere Anthony is "by courtesy (met toestemming, red) of the Museum" bij dit artikel afgebeeld.

Op een Oorkonde uit 1636 geeft Anthony namens de proost van St. Jan, graaf Johan Aelbrecht van Solms, toestemming voor de bouw van een brug over de Amstel "streckende vanden Mijdrechtse Suwe tot aende huijswerff daer Jaspas Verschuijer nu tegenwoordich op woondt". Natuurlijk geeft het document tevens een nauwkeurige beschrijving van de rechten en plichten. "Ter ordonantie van mijn voorn. Heeren die Staten. Ant. Van Hilten". Een illustere voorganger dus van de huidige Van Hiltens en van Tymon van Hilten die bijna zestig jaar later in de buurt van die brug over de Amstel kwam wonen en werken. Overigens was deze

brug in 1672 afgebroken om de opmars van de Fransen tot staan te brengen. Hij zou pas in 1711 opnieuw geslagen worden.

Op 22 augustus 1693 liet Tymon zich door Fincent Herding dopen, vermoedelijk in Aalsmeer, omdat de vermelding "Teijmen Teunisse van Hilten" in het Uithoornse doopboek later is bijgeschreven. Teunes van Hilten werd op 16 februari 1672 geboren in Nederhorst den Berg in het gezin van Anthonie van Hilten en Willemtje Walraven. Zijn grootvader Anthonis van Hilten was koster en schoolmeester en getrouwd met Barber

Joosten. Een beetje van de genen van zijn grootvader moet Teunes meegekregen hebben, gelet op zijn leraarschap op jonge leeftijd. Meer dan 2.200 keren heeft hij gepreikt en hij liet 300 preken op papier na. In 1695 kwam hij, 24 jaar oud, als leraar naar de meer behoudende doopsgezinde Waterlandse/Vlaamse vermaning bij Den Uijthoorn. In datzelfde jaar ging hij voor ongeveer een half jaar naar het Duitse Altena om er te prediken. Teunes wijzigde zijn voornaam in Tymon en brak daarmee met de traditie van zijn geslacht waarin de naam Anthonie van vader op zoon overging. Tymon trouwde op 14 juni 1713 met de wedu-

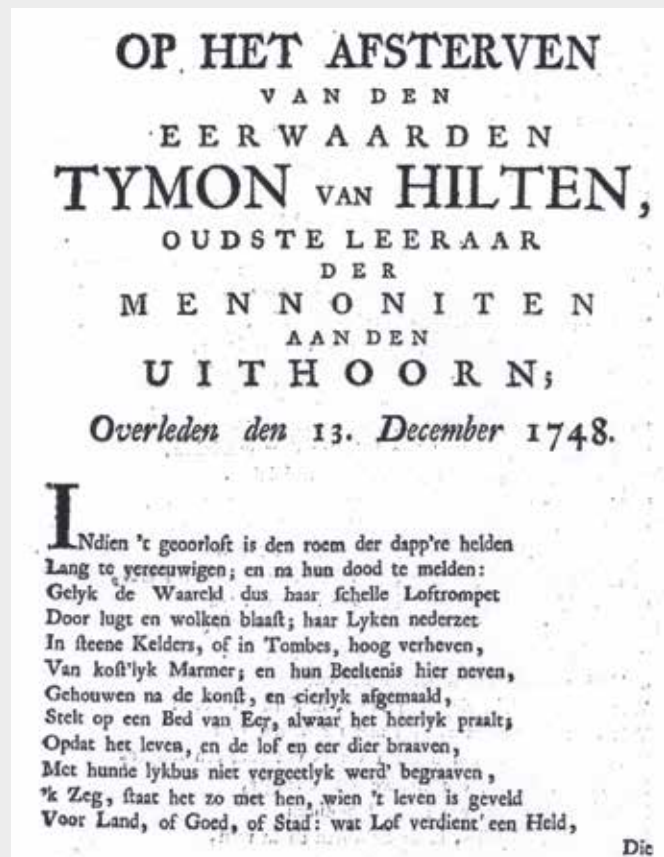

Antoine van Hilten, met toestemming van het Rhode Island Museum

we van Hendrick Marcelisz. De Jongh, Grietje Jacobsdr. van der Heijde uit Oudshoorn, die op 30 april 1695 in Mijdrecht gedoopt werd. De vijf kinderen van Grietje, waarvan Tymon voogd was, werden door hem liefderijk opgenomen. Grietje en Tymon kregen samen nog twee kinderen: Guurtje en Anthonie. Grietje is op 28 september 1750 in Mijdrecht overleden, twee jaar na het overlijden van Tymon (13 december 1748). Grietje wordt steevast "weduwe van Tymon van Hilten" genoemd.

In het doopboek van Tymon van Hilten staan bij de datum 25 oktober 1738 de namen "Pieter de Nieuville,

Lijkpredicatie Tymon van Hilten, Google Books

Jan IJzak de Nieuville en zijn huysvrouw vrouw Anna Bevel" genoteerd. Jan Isaac de Neufville, de broer van Pieter, was op 21 augustus 1736 in Haarlem met Anna getrouwd. Zij hebben ongetwijfeld kennis gehad van de persoon van Tymon van Hilten en diens goedvolle preken en kwamen waarschijnlijk naar de Buurt om zich speciaal door hem te laten dopen.

MARIA DE NEUFVILLE

Tymon van Hilten schreef de achternaam van Pieter en Jan Isaac als "De Nieuville", doch de correcte spelling - terug te vinden in de couranten en handelspapieren - luidde "De Neufville". De oorsprong van de familie De Neufville lag in Artois van waaruit zij om geloofsredenen verdreven werden. Samen met andere Vlaamse doopsgezinden trokken De Neufvilles eind zestiende eeuw noordwaarts om in Haarlem en Amsterdam een nieuw bestaan op te bouwen.

Vanwege hun herkomst en hun geloofsovertuiging hielden de doopsgezinden een hecht netwerk in stand. De ouders van Pieter en Jan Isaac, Isaac de Neufville (1658-1710) en Maria Grijspeert (1667-1726),

behoorden tot de vierde generatie van Vlaamse doopsgezinde immigranten. Isaac trouwde Maria Grijspeert in 1685 op huwelijkse voorwaarden, omdat het vermogen van de jonge bruid drie keer zo groot was als dat van de bruidegom. Het paar betrok waarschijnlijk het huis "de Kroon" in de Warmoesstraat te Amsterdam. De Neufvilles voorzagen in hun levensonderhoud door de handel in textiel. Door strategische huwelijken, veelal tussen volle neven en nichten, nam hun vermogen in de achttiende eeuw toe en daarmee steeg hun maatschappelijke positie.

Pieter, het vijfde kind van Isaac de Neufville en Maria Grijspeert, was 44 jaar oud toen hij door Tymon van Hilten gedoopt werd. Jan Isaac, het elfde en jongste kind, was 32 jaar en zijn vrouw Anna 21 jaar. Waarom filterde ik juist deze drie personen en met name de broers De Neufville, als

dopelingen van Tymon van Hilten uit het Doopboek? Dat heeft alles te maken met het zevende kind van Isaac en Maria, de ongehuwde zus van Pieter en Jan Isaac. Zij kreeg de naam Maria en was vernoemd naar

VANWEGE HUN HERKOMST EN HUN GELOFISOVERTUIGING HIELDEN DE DOOPSGEZINDEN EEN HECHT NETWERK IN STAND

haar moeder. Zij was het tweede kind dat Maria heette; haar zusje was op eenjarige leeftijd in 1691 overleden. Maria de Neufville werd voor de Mennonietenbuurt en Uithoorn bekender dan haar broers. Zij kwam hier wonen en van haar bleef het verhaal over haar droevig leven bekend.

Maria de Neufville werd op 4 februari 1699 geboren en was een lastig en dwars kind. Ook zij ging, zoals gebruikelijk in die tijd, naar kostschool, vermoedelijk in Amsterdam. Maria werd op 12 februari 1719 gedoopt in de doopsgezinde kerk "Bij het Lam" in Amsterdam; zij was toen twintig jaar oud. Na het overlijden van haar moeder in 1726 moest Maria op eigen benen staan. In 1731 trok zij in bij haar oudere broer Isaac (1692-1738), na het overlijden van diens echtgenote. Op de Herengracht 162 nam zij de zorg voor de weduwnaar en diens acht maanden oude dochtertje Maria Petronella (1730-1773) op zich. Maria was een gewilde partij maar - hoewel er vele jongemannen naar haar hand

dongen - bleef vastbesloten om pas na haar 44e in het huwelijk te treden. De ware reden voor dit besluit is niet bekend, maar mogelijk wilde zij - gezien het grote aantal sterfgevallen in haar omgeving door de jaren heen - een huwelijk op basis van vriendschap en vooral zonder kinderen. Maria's tweede broer Isaac stierf in 1738 en daardoor werd zijn achtjarige dochtertje Maria Petronella wees. Hierdoor werd de binding met haar "stiefmoeder" Maria de Neufville alleen maar hechter. Twee jaar later overleed Maria's derde broer Pieter aan de tering, evenals Isaac.

Wederom twee jaar later, in 1742, overleed Anna Bevel, de echtgenote van Jan IJzak de Neufville, op 25-jarige leeftijd in de kraam. Al deze sterfgevallen hadden grote invloed op Maria de Neufville. In deze moeilijke tijden ondervond zij veel steun van haar even oude neef Abraham Bierens.

Het huwelijk tussen Abraham en Maria - zij was toen 43 jaar oud - werd vastgesteld, maar werd niet voltoerd, omdat Abraham op 22 februari 1743 overleed.

1791 - Buitenplaats Donkervliet, Isaac Ouwater (website Donkervliet)

Maria was ontroostbaar, verliet het drukke Amsterdam en verhuisde samen met haar nichtje Maria Petronella naar Bennebroek. Ook haar oudste broer Mattheus overleed in 1743. Maria Petronella ging naar kostschool, zeer tot verdriet van Maria de Neufville, die eind 1746 naar de Kromme Nieuwegracht in Utrecht verhuisde. Tien jaar later woonde zij met haar Maria Petronella op de Buitenplaats Donkervliet aan de Angstel (Baambrugge). Aanvankelijk huurde zij dit buiten, maar in 1760 kocht zij het van de erven Hogendorp voor 4500 gulden. De rust en stilte leken een heilzame invloed te hebben op het neerslachtige gemoed van Maria. Wel nam haar gezichtsvermogen af.

Op 1 februari 1773 overleed Maria's nichtje Maria Petronella aan een oedeemziekte. Dat moet haar de genadeklap gegeven hebben, want haar nichtje was in Maria's beleving haar dochter. Op 11 oktober 1775 huurde Maria een huis met tuin aan de Amstel, dat toebehoorde aan Hendrik de Jong. Het stond bij houtzaagmolen "De Swart" en werd door Maria "Amstelwind" genoemd. Over molen "De Swart" is nauwelijks iets bekend. Hij zou gestaan hebben schuin tegenover het Thamerkerkje en is getekend op de kaart van Dou uit 1687. Verder is er nog een vermelding dat deze molen afkomstig zou zijn uit Oost-Zaandam en daar bekend stond als "Het Wapen van Westsaen". Deze molen is op 7 augustus 1668 door de weduwe van Claes Gerritsz. Hop - Aeghte Dircx - verkocht aan twee inwoners uit Mijdrecht. Zij braken de zaagmolen af en bouwden hem weer op "tot Mydregt". Verder vond ik nog een krantenbericht van 13 februari 1787 waarin Hendrik de Jong uit Thamen aan den Uithoorn liet weten dat men een huis en tuin onder Mijdrecht aan de Amstel kon huren "bij Houtzaagmolen De Swart". Een precieze aanduiding van de locatie heb ik echter niet kunnen vinden. Lindijer situeert het huis "Amstelwind" met de tuin bij de houtzaagmolen op het grondgebied van Amstelmond. In de diverse advertenties waarin Amstelmond te koop werd aangeboden, is er echter alleen sprake van een "Heeren-Huysinge met getimmerte" en werd nergens een tweede onderkomen of een molen vermeld.

"Amstelwind" lag in ieder geval in de buurt van de doopsgezinde Vermaning. Maria moet daar ondanks haar afnemende gezondheid goed opgevangen zijn. In 1779 was zij meer dan een half jaar aan huis gekluisterd en afhankelijk van de zorgen van haar bedienden, totdat zij op tachtigjarige leeftijd overleed op

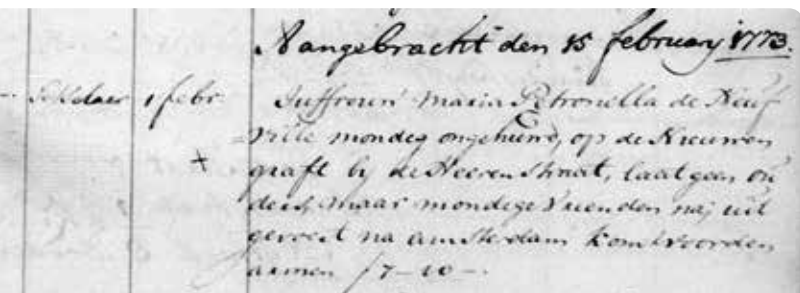

1740 - Bord met familiewapen De Neufville (Rijksmuseum)

19 december 1779. Zij heeft in haar testament namen genoemd van een aantal personen die vermoedelijk grotendeels afkomstig waren uit Amstelhoek: juf Bartenburg, Evert de tuinman, Rensie de dienstmeid, Antonie van Hulst de baas op het erf, Ariaantje de schoonmaakster, Heyntie van der Schilden, Leysie de wasvrouw die aan Den Uythoorn woonde, de man met één arm, de buurman met een gat in zijn been, de Mennonietenman en Lysie Aldendorp. De toegang tot belangrijke bergmeubelen op "Amstelwind" werd door

notaris Mr. Jacob Langerak Oosterland (zie verder het hoofdstuk over de branden) verzegeld. Op 27 december werd Maria in de Nieuwe Kerk te Amsterdam bijgezet in haar eigen graf waar eerder haar nichtje Maria Petronella was bijgezet. Helaas werd dit graf met vele andere graven bij de restauratie van de Nieuwe Kerk tussen 1960 en 1980 geruimd. In 1780 verkochten de erven van Maria de Buitenplaats Donkervliet aan Albertus van Soest.

Rond 1770 begon Maria de Neufville met het schrijven van stichtelijke overdenkingen en haar "Verhaal van myn droevig leven". Dit beknopte verhaal geraakte tussen de handelscorrespondentie, rekeningen, kasboeken, briefjes e.d. in het omvangrijke archief van de familie De Neufville. Diverse leden van de familie De Neufville hebben zich laten portretteren, hetgeen helaas niet door Maria gedaan is. Wij weten dus niet hoe zij er heeft uitgezien. Wie bovenstaande uitgebreide wil lezen, moet zeker de rijk gedocumenteerde uitgave van Tony Lindijer ter hand nemen.

1 februari 1773 - Overlijden Maria Petronella de Neufville (nichtje), Gaardersboek Utrecht.

TWEE BRANDEN, TWEE NIEUWE KERKEN

Op vrijdag 26 januari 1781 schreef de Noordhollandse Courant: "Thamen aan den Uithoorn, den 26 January. Deezen nacht is op het Dorp in de zogenaamde Menistebuurt, liggende by de Brug, aan de overzyde van den Amstel, een zeer zwaaren Brand geweest, die ten half twee uren, by een Bakker, ontdekt wierd, en van dat gevolg was, dat reeds 6 à 7 Huizen, waaronder eene Moutery, nevens de Mennoniete Kerk, geheel in de assche liggen. Het geheele Dorp heeft groot gevaar gelopen van overwaaijende Vonken, wegens de Rietdaken. De confusie is hier zeer groot. Ik schryve UE. Deeze, vermits men altoos de zaak nog erger maakt, als ze in der daad is. De Brand is nog wel niet geblust, doch er is hoop om het meester te worden, zo de wind niet opwakkerd. Of er

Menschen by zyn omgekomen, weet men nog niet." (N.B. de bakkerij behoorde toe aan Hendrik Vos) De schade aan onroerend goed bedroeg 3.900 guldens en aan roerend goed kwamen daar nog eens 2.650 guldens bij. Een landelijke inzameling zorgde ervoor dat naast de fundamenten van de oude Mennonietenkerk een nieuwe gebouwd kon worden (achter huisnummer 25, zie kaartje uit 1832), die op 21 juli 1782 in gebruik werd genomen.

Op maandag 23 juli 1781 was het weer raak, toen aan de overzijde van de Amstel. "Thamen aan den Uithoorn, den 23 July. Toen ik UEd. in de Maand January dezes Jaars, gerigte van den Brand alhier voorgevallen, had ik niet gedagt dat nog geen Zes Maanden zouden verlopen, dat ik UED. Wederom van nog veel zwaarder Ongeval melding moest maaken. Deeze Voormiddag geraakte een Hooi-Berg door Broeijing van het daar in leggende Hooi in den Brand, staande dezelve genoegzaam in het midden van het Dorp op de hoek van het Zijdveld, in weinige ogenblikken geraakte de Kooren-Moolen ook in Brand, die wel ras in Koolen lag, vervolgens sloeg de Brand over in andere Huizen, zelfs door de Wind overgevoerde Vonken, die aan de Overzyde van den Amstel Vuur vatten en in de Daken van de zogenaamde Mennonite Buurt, verbrande aldaar nog Vyf Huizen, die uit de Brand in January laatstleeden gered waaren. Het ziet er hier allerdroevigst uit, men reket dat er aan deeze zyde van den Amstel 20 Huizen, een Kooren-Moolen, nevens het Regthuys, behalven die in de Mennonite Buurt verbrand, en zelfs wel de Voornaamste en Aanzienlykste van het Dorp zyn. Weinige Goederen zyn er geborgen door de schielyk toenemende Brand. Veele Huisgezinnen zyn daar door geruineerd. Gelukkig dat de Wind die vry hard geweest is niet omgelopen is, anders zoude er van het geheele Dorp weinig overgebleeven zyn. De meeste Huizen (daar onder ook dat van den Heer Schout Huizinga van Vliet) staan in de zogenaamde Schans.

De hooiberg van Jan Vale, armenmeester van Thamen, vatte 's morgens om tien uur vlam en door de vonkenregen vlogen de zeilen op de wieken van korenmolen "Het Lam" van Cornelis Dekker in brand. De sterke noordwestenwind, de gebrekkige brandbestrijdingsmogelijkheden en de voornamelijk houten huizen maakten dat er geen redden aan was. Eerst 's middags om half drie had men het vuur onder

controle. In Thamen zagen niet alleen Jan Vale en Cornelis Dekker hun bezit in vlammen opgaan. Jan Coster raakte drie huizen kwijt, Jan van Zwieten en Willem Reetgeld verloren ieder hun huis. Willem Klausing was met zijn gezin in Amsterdam toen zijn huis in de as werd gelegd. In Uithoorn verloor notaris Mr. Jacob Langerak Oosterland zijn huis, de weduwe van Frans Vermey verloor vier huizen plus een zo-

nietenbuurt gingen het huis, schuur en hooihuis van de weduwe van Jan Brouwer verloren. Jacob de Hoop zag vier huizen afbranden. In de Buurt werden elf huisgezinnen, zijnde 56 personen getroffen. In de drie dorpskernen (Thamen, Uithoorn en de Mennonietenbuurt) vielen 46 gebouwen ten prooi aan de vlammen en werden 137 personen getroffen, een ramp van ongekende omvang. Van heinde en verre kwamen

Ruine van den Brand aan den UITHOORN, den 23 July 1781.

F. H. 4418

1781 - Pieter Hendrik Jonxis (Rijksmuseum)

merhuis en een schuur, waardoor veertien personen geen dak meer boven hun hoofd hadden. De schout zag zijn huis en stal in de as gelegd worden. De erfprins van Nassau Weimar (de Proost) verloor zijn huis, stal, overdekte kolfbaan en tent voor de brugwachter, waardoor tien mensen dakloos werden. Cornelis Dulleman en Jac. Zuyderhuys werden getroffen met elk een huis; de erven Roothaer verloren twee huizen waarin zeventien personen woonden. In de Menno-

tekenaars om deze nationale ramp uit te beelden; de dramatische prenten van de brand gingen grif van de hand voor elf stuivers per stuk.

Een pastoor bepaalde dankzij de brand de toekomst van het kerkelijk leven in de Buurt en Uithoorn. Maar daarover de volgende keer... ■

Een compilatie van Nieuwtjes en Weetjes uit Oma's tijd

uit Ons Weekblad van Zaterdag 17 maart 1923 door Stef Veerhuis

Van nabij

Uithoorn. Woensdagmiddag j.l. zou de heer v. d. H. huiswaarts gaan, toen hij bemerkte dat zijn fiets verdwenen was. Overal gezocht doch te vergeefs. Juist passeerden de twee agenten; v. d. H. waarschuwde dezen. De politiemannen waren terstond bereid een onderzoek in te stellen. Na alles goed genoteerd te hebben, kwam v. d. H. op het idee dat hij 's morgens naar den winkel van v. B. gegaan was en daar zijn rijwiel had achtergelaten. Spoedig naar den winkel van v. B., alwaar het rijwiel nog steeds op zijn baas stond te wachten. Zodoende was het onderzoek der politie spoedig ten einde.

VERLOREN:

op den weg van Kwakel naar Bovenkerk

EEN DAMESTASCH

inhoudende een portemonnaie met circa f 5,— en een bril, benevens een zakdoek gemerkt P. H.

Tegen belooning terug te bezorgen aan het postkantoor te Kwakel.

— Herhaalde malen gebeurd het dat een met stroo geladen wagen bij het passeeren der lange brug alhier, blijkt te breed geladen te zijn. Soms blijft de stroolading tusschen de poorten der brug steken, soms laat men het niet zoo ver komen, door voor de brug af en over te laden.

Woensdagvoormiddag was dit weer het geval met een dergelijke vracht, bestemd voor iemand in de Derde Bedijking. De wagen bleek te breed geladen te zijn, waardoor voor de brug moest worden overgeladen. Toen dit gebeurd was bleek de lading te hoog te zijn. Zoodra de wagen den schuinen stand innam tegen de klep der brug, schoof de lading naar achteren en sloeg de wagen op zij. De wagen werd danig beschadigd, opnieuw moest worden geladen. Voor den vervoerder beteekende dit ontzettend veel tijdverlies en schade, terwijl het drukke verkeer over de brug een tijdje werd belemmerd. 't Was inmiddels juist 12 uur geworden.

— Het individu, de vorige week alhier in hechtenis genomen, wegens handelingen in strijd met de openbare zedelijkheid, werd door den politierechter veroordeeld tot vijf weken gevangenisstraf.

— Wij verwijzen onze abonnee's naar de in dit nummer voorkomende advertentie der auto-omnibusdienst-onderneming, waarin een voorloopige dienstregeling is opgenomen.

Gero Alpacca

EET- en DESSERTLEPELS en VORKEN

KOFFIE- en LIKEURLEPELTJES

Ook in étals verkrijgbaar.

„De Kleine Bazar”,

W. KRUIT, Uithoorn.

Onder ons gezegd en gezwegen.
Er bestaat geen beter
Ochtiendvoeder
dan van
J.F. RIEM-VIS
te Gravenhage, N. Molst. r.

Verkrijgbaar bij:

J. v. d. BELT, Aalsmeer,
L. v. d. KREEK, Mijdrecht.
J. B. VOORPOSTEL, Uithoorn.

SCHILDER NU ZELF.

Prima GROND- en GLANSVERF.

Alle maten

Kwasten en Penceelen.

WATERVERF voor vuile muren

zoowel binnen als buiten.

REUZEN SUCCES.

In diverse kleuren voorradig.

Concurrerende prijzen.

Aanbevelend,

fa. H. M. Schoorl,

Drogisterij, Uithoorn.

GEVRAAGD,

met 1 Mel a.s. of eerder

een vaste Arbeider,

goed kennende melken

en een R.K. Dienstbode.

Adres: Wed. H. ROLING, Mijdrecht.

Burgerlijke Stand.

UITHOORN

Geboren: Geertruida Sijmetje d v J v d Berg en R. A. Goote; Adrianus Hermanus z v A Kljja en M R Burm

Levenloos aangegeven: Een kind van A Kouwenhoven en M G v Zaal

MIJDRECHT

Geboren: Johanna Clasina Jacoba d v H Rijbeek en T C v Vliet

WILNIS

Geboren: Antonius Adrianus z v Petrus van Zijl en Christina van Schaik

Getrouwd: Floris Looij en Rijkje Marretje Versloot.

Overleden: Gerrit van Kooten 77 j weduwn van Trijntje v d Ham

VINKEVEEN

Geboren: Petrus Hendricus z v G A Scholte en J E v Eyk; Hendricus Gerardus z v C H v d Veen en C v Tol; Marrigje d v N Smit en J de Haan; Marten en Cornelis z v J Kroon en A Verbruggen; Catharina Wilhelmina d v J Beuker en M Mulckhuysse; Theodorus Jacobus z v A v Wijk en A v Rijn

Gehuwd: H Hazeleger en J Wagenaar

Op den 21sten Maart a.s., hopen onze geliefde Grootouders

G. BRUINES

EN

A. BRUINES—VAN VEEN

HUNNE

45-jarige Echtvereniging

te herdenken.

Dat zij nog lang gespaard mogen blijven, is de wensch van hun

LIEFHEBBEND KLEINKIND.

Uithoorn, 16 Maart 1923.

Aanbesteding.

De Heer G. MUR te Mijdrecht denkt op

Vrijdag 30 Maart a.s.

aan te besteden:

Het sloopen van diverse gebouwen en het maken van een Koestalling met aanhooren voor 60 stuks vee.

Met „Hollandia“ verf
kan elkeen schilderen.

Grond- en Glansverf

heele en halve kilo's-bussen.

„Hollandia Ripolina“

voor Rijwielen enz.

Eenig fabrikaat der Electr. Verf-
malerij „HOLLANDIA“ te Uithoorn.

Aanbevelend,

D. KLUIS,

Drogisterij „Het Groene Kruis“
UITHOORN.

RHEUMATIEK
Spierpijn, Koude en pijn in de lede-
malen, Griep, Influenza. Gebruik
SANAPERIN-TABLETTEN

Bij Apoth. en Drogisten.

Gevraagd,

Iste HYPOTHEEK à 5 pCt.,

op Boerderij, klein bedrag, voldoende
overwaarde.

Brieven onder lett. **B S**, aan het
bureau van „Ons Weekblad“, Uithoorn.

**Eerste M. en U. Auto-
Omnibusdienst-Onderneming,
Wilnis-Uithoorn-Ouderkerk-Amsterdam v.v.**

OPENING 2 APRIL 1923.

Voorloopige Dienstregeling.

Dagelijks vertrek van:

WILNIS	9,30	1,30	8,45	
MIJNRECHT	9,45	1,45	9,—	
UITHOORN	6,30	10,—	2,—	5,—
NES a.d. AMSTEL	6,45	10,15	2,15	5,15
OUDEKERK	7,—	10,30	2,30	5,30
KALFJE	7,15	10,45	2,45	5,45
AMSTERDAM	7,30	11,—	3,—	6,—
AMSTERDAM	7,45*	11,30	3,30	7,15
KALFJE	8,—*	11,45	3,45	7,30
OUDEKERK	8,15*	12,—	4,—	7,45
NES a.d. AMSTEL	8,30*	12,15	4,15	8,—
UITHOORN	8,45*	12,30	4,30	8,15
MIJNRECHT	9,—*	12,45		8,30
WILNIS	9,15*	1,—		8,45

†) Alleen Zondags.
*) Vervalt Zondags.

De Ondernemer,
H. RIJNBEEK - Uithoorn.

Een echte koker
ZENUW-TABLETTEN
kost **75 CT.** en is altijd
voorzien van
den naam
A. MIJNHARDT met handteekening
Amijnehardt

Wederom verkrijgbaar:

vroege Poters,

Koninkjes en Schotsche Muizen,
bij **BUIS, Uithoorn.**

Beschikbaar:

een jonge rode Dekbeer,

bij **C. BRANDSE,**
Rooden Paal - Uithoorn.

C. DE JONG, UITHOORN

IN

Teerproducten.

WEET U DAT
bij **G. DAALHUIZEN**

Gelukkigskantoor, Uithoorn 306,
voor de 432ste Loterij wederom
nieuwe loterijbriefjes verkrijgbaar
zijn? ook van het Hoefijzer-kantoor
en bij **J. VERMEIJ, Nes, N.-Amstel.**

Bestelt dus Heeren, voor het te laat is.
DE LAATSTE WEEK.

Voor alle artikelen
op **PHOTOGRAFISCH GEBIED**

JE adres

Firma H. M. SCHOORL,
Drogisterij - UITHOORN.

Uit voorraad leverbaar:

AARDAPPELMOES

(Veevoeder)

H. VOORBIJ,

Handelsagent, Vinkeveen.
Telefoon No. 7.

Te koop,
een flinke TREKHOND,
gladharig, oud 4 jaar, bij **F. ALBERS,**
Bankraspad No. 2, Nieuwer-Amstel.

Sigarenmagazijn Schans 457
voldoet aan de eischen
van iederen rooker.

Aanbevelend,

GEORGE VAN DER ZON, Uithoorn

WONDEN
SNIJ-
BRAND-
SCHAAF-
STOOT
en
KNEL-
WONDEN Gebruikt
PUROL
Per doos
20, 60, 90
of bij apotheken
en drogistaren

Kunststanden

vanaf f 2,— per tand.

Pijnloos trekken van tand of kies.
Vullingen. Operatiën beslist pijnloos.

**J. DE WIT - Rozengracht 13,
Amsterdam.**

Ziekfonds-leden extra korting.

Alle voorkomende **DRUKWERKEN**

worden spoedig, net en tegen billijke prijzen geleverd door

LODEWEGEN & VAN DER NEUT

ELECTRISCHE DRUKKERIJ - UITHOORN

Vinkeveen na 1945 [2]

door Peter van Golen | foto's in dit artikel zijn afkomstig uit de collecties Klijn-Hagoort en Vinkeveen Promotion

BOUWEN VOOR EN AAN EEN NIEUWE SAMENLEVING

De Raad der Gemeente kreeg vanaf de verkiezingen in 1966 nieuwe politieke kleuren.

Er meldde zich de Boerenpartij, met Boer Koekoek als kleurrijke, landelijke partijman. Maar ook lokaal deden kleurrijke figuren namens de Boerenpartij hun intrede in de Raad.

Niet alleen in Vinkeveen, maar ook landelijk, werden de politieke bedden opgeschud en menig authentiek politiek strobed werd vervangen door een politiek modern kunststof matras met binnenvering. Oude politieke standpunten werden niet meer geaccepteerd en moesten bij het grofvuil, soms met de uitdragers van die standpunten daarbij.

Vinkeveen en Waverveen definitief de ogen te openen voor de nieuwe politieke werkelijkheid, stelde men een brief op, waarin vooral de pastoor en de predikanten het moesten ontgelden. Deze brief, waarschijnlijk met verkiezingskoorts geschreven, kwam als een boem-rang terug op de schrijvers, de campagne van deze politieke groepering was definitief mislukt.

Nagenoeg alle Vinkeveners behoorden tot een kerkgenootschap en ook nagenoeg alle Vinkeveners wisten dat van elkaar, althans dachten dat zij het wisten. Volgens het onderzoeksverslag naar de sociaalgeografische structuur van de gemeente, opgesteld in 1948, is slechts 0,76 % niet bij een kerk aangesloten. De cijfers hebben betrekking op een meting gehouden in 1930.

Kerklaan, jaren zestig

Zuwe, jaren zestig

Voor Vinkeveen betekende de instroom van zoveel nieuwkomers een schok, die nogal lang nagalmde. Omdat op de Baambrugse Zuwe de woningen van de veenarbeiders en tuinders plaatsmaakten voor breed uitstaande riante villa's, veranderde op de Zuwe het politieke klimaat en was er in de Vinkeveense raad al eerder een plaats voor de VVD.

Eén partij maakte een wat ongelukkige start met de politieke entree in Vinkeveen. Om de inwoners van

Nederlands Hervormd	33,87 %
Rooms-Katholiek	56,28 %
Gereformeerd	8,35 %
Andere gezindte	0,76 %
Geen kerkgenootschap	0,76 %

Er kwamen politieke stromingen bij. De partij van de nieuwkomers was D66. Bij de verkiezingen in 1970 heeft een aantal Vinkeveners - om hun dynamische

aanpak te illustreren - de naam Hergroepering 1970 gebruikt als verkiezingsleus, afgekort H70. Landelijk was deze partij het meest verwant met Democraten 66. Bij de verkiezingen die op 3 juni 1970 werden gehouden werd H70 in één run de grootste partij in de raad van de gemeente.

Lijst/Partij	aantal stemmen	aantal zetels
1 KVP	888	4
2 Hergroepering 70	1.034	4
3 CHU	466	2
4 Boerenpartij	81	0
5 Prot. Groepering (ARP+HK)	376	2
6 VVD	273	1

Het was even trekken en duwen in de Raad, maar er ontstond weldra een goede samenwerking. De nieuwe raad ging voortvarend te werk. In december 1970 verscheen een rapport met voorstellen voor het bouwen van woningen in een nieuw uitbreidingsplan met de toepasselijke naam "Westerheul". Toepasselijk, omdat de nieuwbouwwijk ten westen van de Heul (in het oude dorp) werd gebouwd. Aanleiding voor de bouw was de behoefte aan woningen in 1970 en voorgaande jaren. Er stonden na het realiseren van de wijk Zuiderwaard nog 256 mensen ingeschreven als woningzoekende.

De nieuwbouwplannen gingen uit van het bouwen van een eerste fase voor totaal 340 woningen, waarvan er 163 werden bestemd voor de sociale sector en 157 woningen in de vrije sector. Twintig kavels werden gereserveerd voor zelfbouwers. In de plannen voor Westerheul I en Westerheul II werd uitgegaan van 750 woningen, te bouwen in tien jaar. Men ging uit van een gemiddelde woonbezetting van 3 ½ persoon per huis. De verwachting was dat de bevolking in de tien jaar na 1970 tot 2.625 personen zou toenemen. De plannen voor de toekomst waren zeer bemoedigend.

GEMEENTELIJKE HERINDELING

Nog in zijn glorie dagen werd burgemeester A.C. Blom door een journalist van het regionale weekblad "De Dorpsstem" geïnterviewd in de editie van 14 april 1966. Blom vertelde over de plannen van uitbreiding van de gemeente Vinkeveen richting het westen in de polder Groot-Mijdrecht. De burgemeester noemde de plannen voor de bouw van ongeveer 1.000 woningen. De visie van de burgemeester reikte echter veel verder, want hij adviseerde de beleidsmakers in de toekomst: "Maak van Mijdrecht, Wilnis en Vinkeveen een stad van 200.000 inwoners".

"MAAK VAN MIJDRECHT, WILNIS EN VINKEVEEN EEN STAD VAN 200.000 INWONERS".

Het is niet duidelijk of in 1966 al een begin werd gemaakt met het denken over een herindeling. In de

Foto vanaf de RK-kerk genomen door Sven Pothuizen, ESP Eventsupport, november 2011

jaren tachtig van de twintigste eeuw werd niet alleen gedacht aan herindeling, deze herindeling werd vanuit hogere bestuurslagen opgelegd.

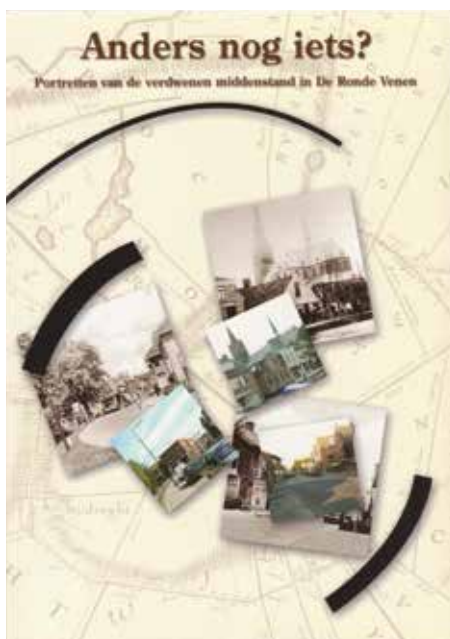
De regionale pers begeleidde het proces van de herindeling voor de inwoners. Het blijkt dat in de woonkernen weinig enthousiasme was voor de herindeling. Ook de gemeenteraden van met name Vinkeveen en Waverveen en Mijdrecht hebben zich verzet tegen de plannen voor herindeling. Waarschijnlijk om tegengestelde redenen, maar toch. De raad van Mijdrecht had geen goed gevoel van het bestuur te Vinkeveen en Waverveen. Men dacht "lijken" in de kast te zullen aantreffen.

De vrees aan de andere zijde was dat Mijdrecht met een groter bestuurlijk apparaat de kleinere gemeenschappen zou gaan overheersen.

De zorg van beide raden bleek niet ongegrond. De infrastructuur van Vinkeveen - vooral de wegen - was niet optimaal onderhouden. Er was veel geld nodig voor herstel en toekomstig onderhoud. Ook de vrees aan de Vinkeveense kant bleek niet helemaal ongegrond, want een aantal bestuurlijke diensten werd verplaatst naar Mijdrecht. De herindeling had ook invloed op de kwaliteit van het dagelijks leven. Het leefklimaat verslechterde door een sterk afnemend winkelbestand. Niet alleen de herindeling was daarvan oorzaak, maar ook het feit dat Mijdrecht een grotere gemeente was met veel meer inwoners.

Mijdrecht was aantrekkelijker voor winkelbedrijven als vestigingsplaats en zo ontstond een vicieuze cirkel. De bewoner van Vinkeveen gaat naar Mijdrecht bood-

schappen doen, omdat het winkel aanbod groter is. Het kwijnende winkelbestand in Vinkeveen werd nog kleiner door gebrek aan klanten. In het boek "Anders nog iets", een uitgave van de Stichting "Proosdijer Publicaties", wordt deze ontwikkeling per woonkern beschreven.

Een nieuwe herindeling met de gemeente Abcoude heeft per 2011 nieuwe patronen geschapen. Wij zijn inmiddels aan de herindelingen gewend geraakt. Optimisten verklaren dat het duidelijk is dat door de politiek wordt nagedacht over de volgende herindeling. Politiek is een dynamisch bedrijf. Stilstand is achteruitgang. Een wijze prediker in de oudheid zei al: "Alles heeft zijn tijd. Er is een tijd om te scheiden en er is een tijd om samen te voegen."

VERMAAK EN CULTUUR

De Vinkeveners vormden een hechte samenleving. Weliswaar scheidden de wegen zich op zondag. Op zondagmorgen was het op de Herenweg een komen en gaan van kerkvolk. Het Roomse en het Protestantse volk, beide bijeengeroepen door het eigen klokgebeier. Op de zondagmiddag vermaakte sportvereniging Hertha het volk met voetballen. Niet iedere Vinkeveener ging op zondagmiddag naar het voetballen kijken, dat was duidelijk voor een aantal mensen verboden.

Bovenste rij v.l.n.r.: Teun van Vliet, Arnold van Zwieter, Bertus Berkelaar, Bles, Jan Berkelaar, Piet de Koning, Louw Bosman, de Moo
Middelste rij: Piet de Koning, Dirk Janmaat, Joop Pothuizen
Onderste rij: Dirk Kleinzoon, Antoon Schockman, Piet van Zijl

Op de maandagmorgen was het voor iedereen vroeg dag en moest er weer gewerkt worden. De meeste Vinkeveners werkten met hun handen om de kost te verdienen. In de oorlog en ook nog wel de eerste jaren na de oorlog, werkten veel Vinkeveners in de turfmakerij. Het was voor de veenarbeiders veelal routinewerk, dat door hun handen automatisch werd uitgevoerd. Men had dus tijd genoeg om met het hoofd in gedachten met andere zaken bezig te zijn. Wellicht daardoor ontstond in de hechte gemeenschap ruimte voor het ontstaan van volksverhalen. Vooral de werkplaatsen van de kappers waren broedplaatsen voor sterke verhalen, waar de dorpelingen elkaar de maat namen en waar ze - op zaterdagmiddag

als de veenarbeiders hun baard inleverden bij de barbier, om enigszins gewassen en geschoren de zondag te vieren - hun fantasieën de ruimte gaven. Een heel eenvoudig dorpsgebeuren werd opgepoetst en aangedikt tot een geweldige gebeurtenis. Een voorbeeld:

Het verhaal ontstond op een warme zomeravond in augustus. Het was die dag bijzonder warm geweest. Een onweer dreigde. De Vinkeveners waren ervan overtuigd dat de Vinkeveense Plassen zo groot waren, dat een onweersbui soms moeite had de oversteek te maken. Men maakte elkaar bang met de uitdrukking: "De bui blijft weer voor de plas hangen".

Zo ook die bewuste avond en nacht. Pas laat op de avond kwam de onweersbui naderbij.

De meeste Vinkeveners lagen reeds in bed. De bui barstte met veel licht en gedonder los over het dorpje Vinkeveen. Men was wel angstig, maar niet zonder bescherming. Men kon op zekere tijden wijwater halen bij de kerk en dat mocht gebruikt worden om in tijden van nood huisgenoten en huisraad te beschermen door dit bijzondere water rond te sprenkelen. Het gebeurde dus tijdens het hangen van de onweersbui voor de Plas, dat in een zeker groot gezin de gehele familie uit bed was gekomen, om beschutting en steun bij elkaar te zoeken.

Ter bescherming tegen het noodweer werd door moeder naar de fles met wijwater omgezien. Kennelijk was de bliksem al ergens in het dorp op de bovenleiding geslagen, want het elektrisch licht was uitgevallen. Blindelings tastte de kordate huismoeder in de provisiekast naar het gewijde water. De wijwaterkwast stond gereed. Met royale gebaren werden haar geliefden en de kostbare bezittingen besprenkeld. De onweersbui wist tenslotte de overkant van de plas te bereiken en dreef verder landinwaarts. De familie kon nog even een uurtje slapen.

De volgende dag, bij het invallen van de eerste zonnestralen, was de verrassing groot.

In het nachtelijk duister had moeder in plaats van de fles met het gewijde water een fles met ingedikte bessensap gepakt. Alle huisgenoten, maar ook het behang en de kast en het serviesgoed op het theekastje, met het mooie gehaakte kleedje erover, bleken geprofitteerd te hebben van de bessensap en hadden een rood gespikkeld aanzien gekregen.

Zo'n verhaal deed het natuurlijk goed in de scheerwinkel, het verhaal groeide en groeide, tot het zelfs in onze geschreven geschiedenis is opgenomen.

Door de komst van de inwoners van Zuiderwaard veranderde ook het culturele en sociale leven in Vinkeveen. De cultuur was min of meer verdeeld en werd bepaald door kerkelijke grenzen. Unitas bracht voor de rooms-katholieke bevolking de muziek op straat en bij festiviteiten een aubade aan huis. Concordia werd als gelegenheidsorkest opgericht in 1898 ter opluistering van de festiviteiten in Vinkeveen bij de kroning van koningin Wilhelmina. Concordia bracht de muziek niet alleen op straat maar had in de vorm van een muziektent een eigen openlucht muziektheater aan de Herenweg, bij de Baambrugse Zuwe.

Het was een geweldig dorpsfeest als er op het bordje voor de muziektent stond aangekondigd dat op de eerstvolgende zaterdag Concordia zou musiceren in het muziektheater. Er ontstond dan een volksverzameling op de Herenweg. Best gezellig!

Er waren enkele verenigingen om in wintertijd de ijspret te organiseren; ijsclub "V.I.O.S" en de IJsvereniging "Voorwaarts". De winters van toen leverden nog echt ijs. Er werden wedstrijden georganiseerd voor hardrijden, zwieren oftewel kunstrijden voor paren, ringsteken voor paarden en arrensleden.

Er werden toertochten georganiseerd waarbij men met eigen leden de hele toertocht in eigen beheer hield, soms in samenwerking met de naburige verenigingen van Ouderkerk, de Waver en Abcoude. Er was een sociaal aspect aan de wedstrijden, vooral in de crisisjaren voor de oorlog. Het bestuur bezocht het

welvarende deel van de inwoners van Vinkeveen om prijzengeld of prijzen in natura. Een hele kaas, een zij spek en dergelijke. Door veel prijzen uit te keren konden vele gezinnen iets extra's aanschaffen om "tegen de kou te praten", waarmee bedoeld werd dat men in de winter met een volle maag buiten de deur actief kon zijn. Van de prijswinnaar werd verwacht dat hij de gewonnen prijs kon delen met degene, die bereid was als laatste te eindigen.

Ook was er een toneelvereniging. In die tijd deden de protestanten nog niet in het openbaar aan toneel, dus was deze vereniging rooms-katholiek georiënteerd. Er waren protestants-christelijke gemengde zangkoren en rooms-katholieke kerkkoren. De rooms-katholiek georiënteerde verenigingen hadden een fraai gebouw ter beschikking: het Bondsgebouw, in de volksmond kortaf "De Bond" genoemd. De Katholieke Arbeiders Beweging (KAB) had voor de regio Noordwest Utrecht in Vinkeveen een verenigings- en vergaderruimte laten bouwen, om de kaderleden te kunnen opleiden en om ledenvergaderingen te organiseren voor overleg over arbeidsvoorwaarden.

Bondsgebouw,
tegenwoordig Dierenartspraktijk

De hervormden hadden het Hervormd verenigingsgebouw, vanouds het gebouw van de Openbare School. Het bijzonder onderwijs had vanaf 1880 zijn intrede gedaan en met de gelijkschakeling in 1920 hadden zowel de rooms-katholieken als de protestanten hun eigen schoolgebouwen kunnen bouwen. Het gebouw van de Openbare School had geen functie meer en werd aangekocht door de Hervormde Gemeente voor vergaderruimte.

De kerkelijke gemeenten hebben altijd bloeiende verenigingen gehad: jeugdverenigingen, jongelingsverenigingen, mannen- en vrouwenverenigingen evenals zangverenigingen.

In de jaren zestig zijn "de Lofstem" en "Halleluja" gefuseerd en onder de naam "Christelijk Gemengd Zangkoor" werd nog vele jaren samen gezongen. In de nieuwe eeuw kwam aan deze mooie zangtraditie een definitief einde. Nog altijd wordt er gezongen door Vinkeveners, in de regio zijn enkele grote koren actief. ■

Openbare school,
tegenwoordig Hervormd verenigingsgebouw, Maranatha)

Bronnen:

- Rapport Sociaalgeografische studie. Prov. Planologische dienst van Utrecht
- RHC Breukelen. Uitslagen van Verkiezingen 1970
- Archief Piet Koster
- Clubblad VIOS ter gelegenheid van het 100-jarig bestaan

Nieuwe leden

Hr. A. Posdijk	Mijdrecht
Hr. A. van Mil	Mijdrecht
Hr. K. C. F. Boekschoten	Mijdrecht
Mw. A. van Schaik	Kockengen
Mw. M. G. C. Windt	Lelystad
Hr. D. Pater	Vinkeveen
Hr. G. Stoof	Vinkeveen
Hr. A. B. Smit	Vinkeveen
Hr. J. Bon	Vinkeveen
Hr. G. Tetteroo	Vinkeveen
Hr. P. H. v.d. Stoel	Vinkeveen
Hr. A. Kamp	Wilnis
Hr. P. Kroon	Wilnis
Hr. L. Veenstra	Wilnis
Hr. H. v. Zwieten	Wilnis

Ook lid worden?

Bel dan naar 0297 - 282190 of stuur een e-mail naar administratie@proosdijlanden.nl

"U gaat uw lidmaatschap van de Historische Vereniging De Proosdijlanden aan voor onbepaalde tijd en dat lidmaatschap wordt telkens automatisch voor een jaar verlengd. Daar hoeft u niets voor te doen. U kunt uw lidmaatschap opzeggen uiterlijk vier weken voor het begin van een nieuw kalenderjaar. Als lid van de vereniging ontvangt u De Proosdijkoerier en na aanmelding hiervoor via de website ook onze digitale nieuwsbrief".

Doelstelling van de vereniging

De vereniging stelt zich tot doel belangstelling te wekken voor de geschiedenis van De Ronde Venen en een stimulerend aandeel te leveren in de ontwikkeling van de regionale en plaatselijke geschiedenis in de ruimste zin.

Copyright

Overname van artikelen uit de Proosdijkoerier is toegestaan mits met uitdrukkelijke toestemming van de redactie.

**Inleverdatum kopij volgende nummer:
1 februari 2017**

'De Proosdijkoerier' is een kwartaaluitgave van de Historische Vereniging 'De Proosdijlanden', geregistreerd onder ISSN 1388-7165.

Hoofredactie

Dhr. Jaap Meulstee
Adres: Conincksmeer 5, 3645 WG Vinkeveen
E-mail: meuls63@planet.nl

Tekstredactie

Dhr. Jan Rouwenhorst

Vormgeving

Peploen
Website: www.peploen.nl

Drukwerk

Drukkerij Avanti Wilnis
Website: www.drukkerijavanti.nl

Voorzitter

Dhr. Rob Blans
E-mail: rob@blans.eu

Secretaris, excursies en lezingen

Mw. Geertje Oerlemans
Adres: Burgemeester de Voogtlaan 41, 3648 XD Wilnis
Telefoon: 0297 - 256660
E-mail: geertje.oerlemans@ziggo.nl

Penningmeester

Dhr. Jan van Breukelen
E-mail: jm.vanbreukelen@xs4all.nl
Bankrekeningnummer NL89 RABO 0369 6185 05

Algemeen adjunct

Dhr. Hans van Zwieten
E-mail: ha911@live.nl

Publicaties (PK, nieuwsbrief en website)

Dhr. Jaap Meulstee
E-mail: meuls63@planet.nl

Archeologie

Dhr. Paul Hoogers
E-mail: p.hoogers@icloud.com

Monumenten

Mw. Wiesje Dijkxhoorn
E-mail: w.dijkxhoorn@ziggo.nl

PR en documentatie

Dhr. Co Oudshoorn
E-mail: co.oudshoorn@planet.nl

Ledenadministratie

E-mail: administratie@proosdijlanden.nl
Aanmelding voor het lidmaatschap kan bij de ledenadministratie op bovenstaand adres.

Adres vereniging (Oudheidkamer)

Croonstadtdlaan 4a, 3641 AL Mijdrecht

Website: www.proosdijlanden.nl

E-mail: info@proosdijlanden.nl

Facebook: www.facebook.com/proosdijlanden

Contributie: € 17,50 per jaar

Losse exemplaren van de Proosdijkoerier € 4,90 per stuk

Oplage: circa 1300

ADVERTENTIEPAGINA
IN BEZIT VAN AVANTI

ADVERTENTIEPAGINA BINNENZIJDE OMSLAG
IN BEZIT VAN AVANTI

ADVERTENTIEPAGINA ACHTERZIJDE OMSLAG

RABOBANK

IN BEZIT VAN AVANTI